

PORTFÖY YÖNETİCİLİK MESLEĞİNİN VE PORTFÖY YÖNETİM FAALİYETİNİN VERGİ KANUNLARI KARŞISINDAKİ DURUMU

Serkan ACUNER*
0000-0003-3567-4534

ÖZ

Portföy yöneticiliğinin yatırım hizmetleri ve faaliyetleri kapsamında olduğu kabul edilmiştir. Portföy yönetim mesleği, kurumsal bir çatı altında Sermaye Piyasası Kurulu'ndan (SPK'dan) izin alınmak suretiyle portföy yönetim şirketleri aracılığıyla icra edilir. Bu şirketlerin sermaye piyasası kurumu olduğu kabul edilir. Diğer taraftan aracı kurumlar ile bankaların portföy yönetim faaliyetlerine izin verilir. Portföy yönetim şirketleri, aracı kurumlar ve bankalar anonim şirket ticaret unvanı altında kurulur. Dolayısıyla kurumlar vergisi mükellefidirler. Buna ilaveten şirketler şube açmak ve acentelik sözleşmesiyle hizmet görmek üzere yetkilendirilmiştir. Portföy yönetim şirketleri müşterilerinin portföylerini kurdukları yatırım fonlarında değerlendirir. Bu çalışmada portföy yöneticiliği mesleği ve icrası yanında mesleğin ve yatırım fonlarının vergi kanunları karşısındaki durumu; Sermaye Piyasası Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Katma Değer Vergisi Kanunu, Gider Vergileri Kanunu, Damga Vergisi Kanunu ve Harçlar Kanunu dikkate alınarak, sistematik literatür taraması yöntemi yanında ilgili kanun hükümlerinin lafzi yöntem ile yorumlanması suretiyle açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Portföy, Portföy Yöneticiliği, Vergi Kanunları.

JEL Kodları: K34, G11, H20, G21.

THE CASE OF THE PROFESSION OF PORTFOLIO MANAGEMENT AND PORTFOLIO MANAGEMENT ACTIVITIES CONCERNING TAX LAW

ABSTRACT

Portfolio management is considered within the scope of investment services and activities. By receiving permission from Capital Markets Board (CMB) under an institutional structure, the profession of portfolio management is professed through the agency of portfolio management companies. These companies are accepted as stock exchange commissions. On the other hand, stockbrokers and banks are permitted to participate in portfolio management activities. Portfolio management companies, stockbrokers and banks are established under the business name of Stock Corporation. Thereby, they are obliged to company tax. In addition to this, companies are licensed to open a branch and work according to agency agreement. Portfolio management companies value the customers' portfolios by means of the launched investment funds. Through systematic literature review and grammatical interpretation of the related acts of law, this study aims to explain the case of the profession of portfolio management, its practice and investment funds concerning the tax law, more specifically from the aspects of Capital Markets Law, Corporate Tax Law, Income Tax Law and Value Added Tax Law, Expenditure Tax Law, Stamp Tax Law and Act of Fees.

Keywords: Portfolio, Portfolio Management, Tax Law.

JEL Codes: K34, G11, H20, G21.

* Öğr. Gör. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Ardeşen Meslek Yüksek Okulu Bankacılık ve Sigortacılık Programı, serkan.acuner@erdogan.edu.tr.

Giriş

Son yirmi yılı aşkın sürede önemli mesleklerden biri olarak kabul edilen portföy yöneticiliği, kurumsal düzeyde portföy yönetim şirketleri bünyesinde icra edilir. Portföy yöneticiliği sermaye piyasası mevzuatında düzenleme alanı bulmuş bir faaliyettir. Kaldı ki; bu faaliyetin mevzuatta, yatırım hizmet ve faaliyetlerinden biri olduğu kabul görmüştür.

Sermaye piyasalarında portföy yönetim hizmeti pek çok paydaşın iştirakiyle ifa edilir. Bu paydaşlar içerisinde; yatırımcılar/müşteriler, gerçek kişi portföy yöneticileri ve portföy yönetim şirketleri yanında portföy yönetim şirketlerince kurulmasına izin verilen yatırım fonları, yatırımcıların portföylerinin saklayıcısı olan saklayıcı kuruluşlar ve yatırım fonlarının değerlendirildiği borsalar yer almaktadır. Ayrıca sermaye piyasasını düzenleyen kamu tüzel kişiliğine ait Sermaye Piyasası Kurumu bir paydaş olarak önem arz etmektedir.

Portföye sahip yatırımcılar, uzman portföy yöneticilerinin istihdam edildiği portföy yönetim şirketleri vasıtasıyla tasarruflarının sermaye piyasalarında değerlendirilmesini talep eder. Bu taleple şirketler, yatırımcıya ait portföyleri kurucusu oldukları fonlarda, katılımcıya katılma payı tanımlamak suretiyle, değerlendirilmesini sağlar. Portföyü oluşturan değerler bir saklama kuruluşu nezdinde saklanır. Tüm bu sistem sermaye piyasası mevzuatıyla düzenlenmiş, piyasanın düzenleme ve denetleme yetkisi Sermaye Piyasası Kurumu'na bırakılmıştır.

Çalışmanın amacı; portföy yöneticilik mesleğinin hukuki netliğinin ortaya konulması yanında portföy yönetim faaliyetinde bulunan portföy yönetim şirketleri ve uzman portföy yöneticileri ile portföy yönetim şirketlerince kurulan yatırım fonlarının vergi kanunları karşısındaki durumlarının açıklığa kavuşturulmasıdır. Bu çalışmada paydaşlardan öncelikle portföy yönetim faaliyeti ile doğrudan ilintili gerçek kişi portföy yöneticileri, portföy yönetim şirketleri ve portföy yönetim şirketlerince kurulan fonlara ilişkin detaylı düzenlemelere yer verilmiş, ardından adı geçen paydaşların vergi kanunları [Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK), Gelir Vergisi Kanunu (GVK), Katma Değer Vergisi Kanunu (KDVK), Gider Vergileri Kanunu (GidVK), Damga Vergisi Kanunu (DVK) ve Harçlar Kanunu (HK)] karşısındaki durumları ayrı ayrı ele alınarak değerlendirilmiştir. Portföy yönetim şirketlerinin acentelik vasfıyla yetkilendirdiği aracı kurumlar ile bankaların vergi kanunları karşısındaki durumu, (portföy yönetim şirketleri ile aynı ticaret unvanıyla kurulmak zorunda olduklarından,) portföy yönetim şirketleri başlığı altında açıklanmıştır. Sermaye piyasalarının önem kazandığı ülkemizde, paydaşlara hangi vergi bağımlılıklarının (istisna yahut muafiyet hükümlerinin) tanındığı bu çalışmanın önem arz eden açıklamaları arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra yasa koyucunun 2012 yılında kabul ettiği ve yürürlüğünü öngördüğü, ayrıca paydaşlardan biri

olan, yabancı nitelikteki yatırım fonlarına yönelik vergi istisnası, genel hatlarıyla çalışma konusu ile ilişkilendirilmiştir.

PORTFÖY YÖNETİCİLİK MESLEĞİ VE MESLEĞİN İCRASI

Portföy Yöneticiliği

Esasında cüzdan anlamına gelen portföy (Koç, 2011:27), menkul kıymetlerin bir araya getirilmesiyle oluşan yeni finansal bir varlık olduğu kabul edilir (Başar, 2013: 3). Başka bir açıdan bakılacak olursa portföy; kişinin malvarlığının menkul kıymetlerden oluşan kısmını ifade etmek yanında, bu kişinin yatırıma yönelmesi halinde sahip olduğu menkul kıymetleri (Ceylan ve Korkmaz, 1998: 1) anlatmaya yarayan bir kavramdır. Portföy; Portföy Yönetim Şirketleri ve Bu Şirketlerin Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Tebliği'nde (Portföy Yönetim Şirketlerine İlişkin Tebliğ - PYŞİT) hukuki anlamda da tanımlanmış bir kavram olup, dar kapsamda hangi menkul değerleri içerdiği açıklanmak suretiyle ele alınmıştır. Buna göre portföy, para ve sermaye piyasası araçlarını, kıymetli madenler ile SPK'ca uygun görülen varlıklar ile işlemleri kapsamaktadır (PYŞİT, md. 3/1-k). Buradan finansal bir varlık olan portföyün yönetilecek bir kavram olduğu sonucuna varılır. Çünkü portföydeki değerlerin değişen ekonomik koşullara göre; değiştirilmesi yani bazı kıymetlerin çıkarılıp satılması ve onların yerine başka kıymetlerin satın alınması gerekebilir (Karlı, 2004: 569). Dolayısıyla portföy yönetimi, portföyün değişen ekonomik koşullara uygun şekilde farklılaştırılması/değiştirilmesi şeklinde tanımlanabilir (Demirtaş ve Güngör, 2004:103). Daha teknik bir tanımla portföy yönetimi, “... risk ve beklenen getiri tercihlerine göre finansal varlıkların seçilerek portföy oluşturulması, oluşturulan portföydeki varlıkların değiştirilmesi, portföydeki varlıkların oranlarının ihtiyaca göre güncellenmesi, portföyden varlık satılması veya portföye varlık alınması gibi işlemlerle portföyden en yüksek başarıyı elde etmek üzere yatırım kararları alınmasına dayanan bir varlık yönetim...” şeklindedir (Gündoğdu, 2015: 38).

Portföy yönetim faaliyeti portföy sahiplerince yerine getirilebileceği gibi, bu faaliyet (yukarıda ki tanımda da ifade edildiği üzere) vekil sıfatını taşıyan uzman gerçek ya da tüzel kişilere de bırakılabileceği anlaşılmaktadır. Çünkü yeteri kadar birikime sahip olmayanlar ile yeteri kadar birikime ve sermaye piyasası bilgisine sahip olanlardan zamanı olmayan portföy sahiplerinin portföylerini profesyonel bilirkişilere yönettirmek (Soydemir ve Akyüz, 2015:424) istemeleri doğaldır. 1992 yılına kadar faaliyet, esasen, yeterli hukuki düzenlemelerin olmadığı bir ortamda, portföy sahipleri tarafından yürütülmekteydi. Bu

tarihten sonra ise, profesyonel portföy yöneticilik mesleği doğmuş, meslek hukuki zemine kavuşturulmuş ve günümüzde de profesyonel kişiler tarafından yürütülmektedir.

Sermaye Piyasası Kanunu (SPKan), md. 37/1-(ç)'de portföy yöneticilik mesleğinin yatırım hizmetleri ve faaliyetleri kapsamında olduğu kabul edilmiştir. PYŞİT'de ayrıca ifade edildiği üzere portföy yöneticiliği bireysel ve kolektif portföy yöneticiliğini kapsamaktadır. Kolektif portföy yöneticiliğinin; *"...imzalanmış portföy yönetim sözleşmesi çerçevesinde, müşterilere ait portföylerin her bir müşteri adına maddi bir menfaat sağlamak üzere vekil sıfatıyla yönetilmesi..."* (PYŞİT, md. 32/1) faaliyetinden ibaret olduğu kabul edilmiştir. Tanımda geçen müşteri kavramı kolektif yatırım kuruluşlarını (PYŞİT, md. 3/1-i) ifade etmekle birlikte, kolektif portföy yöneticiliğini bireysel portföy yöneticiliğinden ayıran temel nokta bu hükümlerle belirginleştirilmiştir. Diğer taraftan bireysel portföy yöneticiliği mezkûr tebliğde tanımlanmamış ancak esasları dar kapsamlı tespit edilmiştir. Buna karşın bireysel portföy yöneticiliğinin, kolektif yatırım kuruluşlarının portföyleri hariç olmak üzere yatırımcıya has, yatırımcının mali durumunun, risk ve getiri tercihlerinin dikkate alındığı, yatırım süresine uygun portföyler oluşturulması ve yönetilmesi faaliyetine karşılık geldiği söylenebilir. Burada ifade edilmesi gereken önemli husus; kolektif portföy yahut bireysel portföy faaliyetlerinin münhasıran portföy yönetim şirketlerince yürütülmesi gerekmektedir.

Portföy yöneticilik mesleği; yüksek öğrenim görmüş, meslekî yeterliliği bulunan, bağımsız davranabilen, faaliyetlerde meslekî özen ve dikkati sergileyen, sır saklama yükümlülüğüne uyan kişilerce yerine getirilir (Dağlı, 2012: 61). Bu kişiler kolektif portföy yönetim kuruluşlarının bünyesinde istihdam edilir (Yatırım Kuruluşlarının Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Tebliğ - YKHT, md. 18/9). Yatırım kuruluşlarında istihdam edilen portföy yöneticilerinin, *"... yetkili kuruluşlarda vekil sıfatıyla, müşterilerin mali durumuna, risk-getiri tercihlerine ve yatırım süresine uygun portföylerin oluşturulması ve yönetilmesi ile Kurulun bireysel portföy yöneticiliği faaliyetine ilişkin düzenlemelerinde belirtilen faaliyetlerin yürütülmesinden kısmen veya tamamen sorumlu olan personel..."* oldukları kabul edilmiştir. Bu kişilerce kurum bünyesinde yatırımcılara verilen hizmetin karşılığında hizmetten yararlananlar, portföy yöneticisi şirkete; yönetim ücreti, teşvik, prim, performans ücreti ve benzeri ödemeleri yapmak durumundadır (Çelik ve Güven, 2013: 115). Buna karşın portföy yönetim şirketlerinde istihdam edilen uzman portföy yöneticileri şirkete bağlı ve tabi olan, şirketin emir ve direktifleri doğrultusunda çalışan hizmet erbablarıdır. Hizmet erbabının işverenine tabi ve bağlı hizmet görmesinden doğan ücret hakkı saklıdır.

Portföy Yönetim Şirketleri

SPKan md. 35/1-(ç)'de sermaye piyasası kurumu olduğu kabul edilen portföy yönetim şirketleri, portföy yöneticiliği konusunda yetkilendirilmiş kurumlardır. Bu kurumlara ilişkin esaslar, SPKan'ın "*Kollektif Yatırım Kuruluşları*" başlıklı 4'üncü bölümünde düzenlenmiştir. Dolayısıyla portföy yönetim şirketlerinin kollektif yatırım kuruluşlarından biri olduğu kabul edilmelidir.

Portföy yönetim şirketleri esasen fonların kurulması ve yönetimi ile yetkilendirilmiş, anonim tipte şirketleşmek şartıyla kurulan sermaye piyasası kurumlarıdır (SPKan, md, 55/1; PYŞİT, md. 4/1). Ayrıca bu kurumların SPKan md. 38'de sıralanmış yan hizmetleri de ifa etmelerine imkân tanınmıştır. Portföy yönetim şirketlerinin kurulması ve faaliyete geçmesi SPK'nın iznine tabidir (SPKan, md, 55/1). SPK portföy yönetim şirketlerini bir yetki belgesi ile yetkilendirir (PYŞİT, md. 4/3). Verilen yetki belgesi ile portföy yönetim şirketi portföy yöneticiliği yanında, yatırım danışmanlığı faaliyetinde de bulunabilir (PYŞİT, md. 4/3; md. 38/1). SPK tarafından istenen belgeleri tamamlayarak başvuranların talepleri incelenir (SPKan, md, 55/1). İnceleme ardından, kurulmalarına ilişkin karar 6 aylık süre içerisinde ilgililere tebliğ edilir (SPKan, md, 55/1). Portföy yönetim şirketi ticaret unvanında "*portföy yönetimi*" ibaresini kullanmak zorundadır (PYŞİT, md. 6/1). Portföy yönetim şirketi ayrıca işletme adını kullanmak istiyorsa, SPK'dan izin alması ve alınan izin ardından işletme adını ticaret siciline tescil ettirerek, Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde ilan ettirmesi gerekmektedir. Portföy yönetim şirketi müşterilerinin portföylerinde bulunan değerleri bir saklama kuruluşu nezdinde himaye etmesi gerekmektedir (SPKan, md, 55/3). Portföy yönetim şirketlerinin çalışma usul ve esasları gibi pek çok konuda düzenleme yapma yetkisi SPK'ya tanınmıştır. "*Portföy yönetim şirketlerinin ortaklarına, pay devirlerine, asgari sermayesine ve sermaye yeterliliğine, yatırım fonu kurmalarına ve yönetmelerine, ana faaliyet konusunun yanı sıra portföy yöneticiliği ve yatırım danışmanlığı faaliyetleri yanında izin verilen sermaye piyasası faaliyetlerine ve faaliyetleri nedeniyle teminat yatırma zorunluluklarını*" belirleme yetkisi bu kapsamdadır (SPKan, md, 55/4). Portföy yönetim şirketinin en önemli sorumluluğu, kendi nezdinde olan fonları bunun yanında katılma hesabı sahiplerinin ve diğer müşterilerinin çıkarlarını gözetmektir (SPKan, md, 55/6; PYŞİT, md. 10/1).

Portföy yönetim şirketleri portföy yönetim hizmetini kurumsal düzeyde (merkez ve şubeler vasıtasıyla) ifa edebilecekleri gibi, işi; banka yahut aracı kurumlar ile acentelik tesis ederek gördürebilirler (PYŞİT, md. 15/1). Buna ilaveten yurt dışında şubeler aracılığı ile hizmet ifa etmelerine izin verilmiştir (PYŞİT, md. 15/1). Dolayısıyla portföy yöneticiliği; portföy

yönetim şirketleri, bankalar ve aracı kurumlar (ki bunların aracı kuruluş olduğu kabul edilir; o takdirde meslek, bu kuruluşlar) tarafından yerine getirilebilir.

Portföy yönetim şirketlerinin faaliyetlerine bakıldığında; kolektif portföy yönetim faaliyetleri ile bireysel portföy yönetim faaliyetlerini yerine getirdikleri bilinmektedir. Kolektif portföy yönetim faaliyeti, “...imzalanmış portföy yönetim sözleşmesi çerçevesinde, müşterilere ait portföylerin her bir müşteri adına maddi bir menfaat sağlamak üzere vekil sıfatıyla yönetilmesi...” faaliyettir (PYŞİT, md. 32/1). Faaliyet; portföy yönetimi yanında hukukî işlemlerin yürütülmesi ve muhasebe hizmetleri ile kayıtların tutulması, müşteri ilişkilerinin yürütülmesi, değerlendirme ve pay fiyatının hesaplanması, portföylerin mevzuata, içtüzüğe, izahnameye ve esas sözleşmeye uygunluğunun izlenmesi ve kontrolü, fon gelir ve giderlerinin hesaplanması ve dağıtımı, katılma payı ihracı ve geri alımı, portföy yönetimine ilişkin işlem ve sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesini kapsamaktadır (PYŞİT, md. 32/1). Kolektif portföy yönetim faaliyeti kapsamında portföy yönetim şirketleri kolektif yatırım kuruluşlarının katılma payı sahipleri ve ortaklarının çıkarlarını gözetmekle mükelleftir (PYŞİT, md. 33/1).

Son olarak portföy yönetim şirketlerince sunulan başka bir portföy yönetim faaliyeti vardır ki; o da, bireysel portföy yönetim faaliyettir. SPK’dan faaliyet izni alan portföy yönetim şirketleri bireysel portföy yönetim hizmetini ifa etme hak ve yetkisine sahiptir. PYŞİT’de de açıklandığı üzere bu hizmet kişilere yönelik sunulacak bir hizmettir. Bireysel portföy yönetim faaliyetinde portföy yönetim şirketi, yatırım hizmetleri ve faaliyetlerine ilişkin düzenlemeler ile saklama hizmetine yönelik esaslardan muaftır. Dolayısıyla bu açıklamalardan varılan önemli sonuç; kolektif portföy yöneticilik hizmetinin kurumsal (diğer bir deyişle YKHT md. 31/1-(a)’da ifadesini bulan profesyonel) müşterilere sunulacağı, bireysel portföy yöneticilik hizmetinin ise portföy sahibi gerçek kişilere sunulacağıdır.

Aracı Kurumlar

Aracı kurumlar esasen sermaye piyasasındaki aracılık faaliyetlerini yerine getirmekle mükellef (İnceoğlu, 2004: 19) kurumlardır. Bununla birlikte hukuki tanımında aracı kurumların SPKan’da belirlenen yatırım hizmet ve faaliyetlerini yerine getirmek için yetkilendirilmiş yatırım kuruluşlarından (SPKan, md. 3/1-a) biri olduğu kabul edilmiştir. Yatırım Kuruluşlarının Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Tebliğ’de (Yatırım Kuruluşları Hakkında Tebliğ’de - YKHT’de) belirtildiği üzere aracı kurumlar; sermaye piyasası aracılık faaliyetlerinden en az birini yerine getirmek, anonim tipte şirketleşmek ve SPK’dan yetki belgesi (kuruluş ve faaliyet izni) almış olmak zorundadır (YKHT, md. 4/1-a; md. 5/1-a; md. 8

ve 9; md. 17). Aracı kurumların kuruluş ve faaliyet izinleri SPK tarafından verilir (YKHT, md. 5; md. 6).

Aracılık faaliyetinin sermaye piyasalarında önemli bir meslek kolu olduğu kabul edilebilir. Çünkü aracılar, sermaye piyasalarında fon talep edenler ile ellerinde atıl fon bulunduranların, en doğru zeminde buluşmalarına aracılık etmektedirler. Hukuki tanımlarında da anlaşıldığı gibi, aracıların sermaye piyasalarında sermaye piyasası araçlarını kendi nam ve hesabına veya başkası nam ve hesabına yahut kendi namına başkası hesabına ticari amaçla alım satım işlemi yapmaya yetkili kurum oldukları kabul edilmiştir.

YKHT’de aracı kurumlar yetkilerine göre; geniş yetkili aracı kurumlar, dar yetkili aracı kurumlar ve kısmi yetkili aracı kurumlar şeklinde sınıflandırılmıştır. Geniş yetkili aracı kurum; portföy aracılığı faaliyeti, genel saklama hizmeti ve/veya aracılık yüklenimi faaliyetinden herhangi birini (YKHT, md. 4/1-e), dar yetkili aracı kurum; emir iletimine aracılık ve/veya yatırım danışmanlığı faaliyetlerinden herhangi birini (YKHT, md. 4/1-d), kısmi yetkili aracı kurum ise; işlem aracılığı, en iyi gayret aracılığı faaliyeti, sınırlı saklama hizmeti ve/veya portföy yöneticiliği faaliyetinden herhangi birini (YKHT, md. 4/1-ğ) ilgili mevzuat uyarınca yürütecek olan aracı kurumu ifade etmektedir.

Aracı kurumların portföy yönetim faaliyetleri ancak portföy yönetim şirketleriyle akdedecekleri acentelik sözleşmesi ile mümkün kılınır (PYŞİT, md. 15/1). Acentelik sözleşmesine bağlı olarak aracı kurumlar, portföy yönetim şirketinin faaliyetlerinin tanıtımını yapmak, portföy yöneticiliği ve/veya fon katılma paylarının pazarlama ve dağıtım faaliyetiyle ilgili sadece tahsil ve tediye işlemlerini yürütmek ve yatırım danışmanlığı faaliyeti kapsamında portföy yönetim şirketinden gelen doküman ve bilgileri acentelik hizmeti verilen kişilere açıklamaktan ibarettir (PYŞİT, md. 15/2). Bu aracılık hizmetine binaen aracı kurum aracılık sözleşmesinden doğan ücret hakkına sahip olacaktır (Türk Ticaret Kanunu-TTK, md. 113-116).

Bankalar

Bankaların aslında asli faaliyet konuları dışında aracı kurumlardan biri oldukları kabul edilir. Aracı kurum kabul edilmeleri onların, yatırım hizmetlerini ve faaliyetlerini yürütebilecekleri anlamına gelir. Kaldı ki; PYŞİT’de bankaların, yatırım kuruluşu olduğu kabul edilmiştir (PYŞİT, md. 3/1-(ş)). 5411 sayılı Bankacılık Kanunu (BK) hükümlerine uygun kuruluş ve faaliyet izni almış olan mevduat ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları (YKHT, md. 4/1-b) SPK’dan izin almak suretiyle yatırım hizmet ve faaliyetlerinde bulunabilirler (SPKan, md. 39/9). Görüldüğü üzere portföy yönetim şirketleri ile aracı

kurumlara karşın bankaların yatırım hizmet ve faaliyetlerinde bulunmaları için, izin koşulu aranmakta ve bu izin SPK tarafından verilmektedir. Çünkü bankaların kuruluş izinleri ile faaliyete geçmelerine yönelik izinler Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından verilmektedir (Bkz: Acuner, 2017b: 93-101).

Bankaların aracı kuruluş sıfatları ve bu sıfatla yürütecekleri faaliyetler aracı kurumlara göre oldukça sınırlıdır (İnceoğlu, 2004: 20). SPKan md. 39/9'da; mevduat ve katılım bankaları ile yatırım ve kalkınma bankalarının yatırım hizmet ve faaliyetlerinden bir kısmını yürütebilecekleri düzenlenmiştir. Mezkûr kanunun bu fıkrasında portföy yöneticiliğinin yatırım ve kalkınma bankalarının icra edilebileceğine hükmolunmuştur (SPKan, md. 39/9). Yani meslek, mevduat kabul etmeyen bankalarca (Karslı, 2004: 135; İnam, 2007: 159) icra edilemez. Diğer taraftan aracı kurumlar gibi bankalar da anonim şirket ticaret unvanıyla kurulmak zorundadır (Acuner, 2017b: 96). Aracı kurumlar gibi bankalar da portföy yöneticilik faaliyetini acente vasfıyla yürütebilir. Aracı kurumlar başlığı altında verilen acentelik sözleşmesi ile portföy yöneticiliği faaliyetine ilişkin esaslar bankalar için de geçerlidir (PYŞİT, md. 15/1 ve 2).

YATIRIM FONLARI

SPK'dan yetki almış portföy yönetim şirketleri, müşteri portföylerinin değerlendirileceği fonları kurma hak ve yetkisine sahiptir. Bunlar mezkûr kanunda yatırım fonu adı altında düzenlenmiştir. Yatırım fonları (SPKan, md. 52) esasında kolektif yatırım kuruluşlarından biri olup, diğer kolektif yatırım kuruluşları ise yatırım ortaklıkları (SPKan md. 48 ve md. 49) ile değişken sermayeli yatırım ortaklıkları (SPKan, md. 50 ve md. 51) ve portföy yönetim şirketleridir (SPKan, md. 55 ve md. 56) (Ertan, 2013: 132). Burada bahsi geçen kolektif yatırım kuruluşları her ne kadar yukarıda SPKan'ın düzenlemeleri dikkate alınarak açıklanmış olsa da; hukuki zeminde, yatırım fonlarını ve yatırım ortaklıklarını ifade ettiği kabul edilmiştir (SPKan, md. 3/1-m). Dolayısıyla kolektif yatırım kuruluşlarının, esasen, yatırım iş ve faaliyetlerinde uzman yahut bilirkişi oldukları kabul edilir. Kolektif yatırım kuruluşları kapsamında olan yatırım ortaklıklarının ayrı ve bağımsız bir yapıya sahip olduğu, buna karşın yatırım fonlarının ise portföy yönetim şirketlerinden ayrı bir tüzel kişiliğe esas sözleşmeyle bağlı olduğu ve kurulduğu söylenebilir. Hukukî düzenlemede yatırım fonu; SPKan hükümleri esas alınmak suretiyle "...tasarruf sahiplerinden fon katılma payı karşılığında toplanan para ya da diğer varlıklarla, tasarruf sahipleri hesabına, inançlı mülkiyet esaslarına göre Kurulca belirlenen varlık ve haklardan oluşan portföy veya portföyleri işletmek amacıyla portföy

yönetim şirketleri tarafından fon iç tüzüğü ile kurulan ve tüzel kişiliği bulunmayan mal varlığı...” şeklinde tanımlanmıştır (SPKan, md. 52/1).

Yatırım fonunu portföy yönetim şirketi temsil eder, yönetir ve yönetimini denetler ayrıca bu faaliyet; katılma payı sahiplerinin haklarını koruyacak şekilde yerine getirilmek zorundadır (SPKan, md. 52/3). Portföy yönetim şirketi kurdukları yatırım fonuna ait varlıklar üzerinde tasarrufla bulunmaya ve bulunulan tasarruftan doğan hakları kullanma yetkisine sahiptir (SPKan, md. 52/3). Bu faaliyet portföy yönetim şirketlerinin fon hizmet birimi tarafından yerine getirilir. Fona ait mal varlığı, portföy yönetim şirketi yahut saklama kuruluşunun mal varlığından ayrıdır (SPKan, md. 53/1).

Yatırımcılardan toplanan değerler bu fonlarda değerlendirilir. Her bir yatırımcıya fona katılması karşılığında fona katılma payı tanımlanır (Bkz: PYŞİT, md. 4/6; md. 14/1; md. 32/1). Fona katılma payı; kayden izlenen bir sermaye piyasası aracı olup, yatırımcının sahip olduğu hakları taşır ve fona katılımı gösterir (PYŞİT, md. 3/1-f). Fon katılma paylarının pazarlanması ve dağıtımı konusunda yetki portföy yönetim şirketlerindedir (PYŞİT, md. 37/1). Bu yetki SPK'nın iznine tabidir (PYŞİT, md. 37/1). Ayrıca portföy yönetim şirketinin esas sözleşmesinde buna ilişkin esasların belirlenmesi gerekmektedir (PYŞİT, md. 37/1). Portföy yönetim şirketleri katılma paylarının satılması yahut geri alınması konusundaki yetkiyi kullanabilmesi için yatırımcılarından talimat alması gerekmektedir (PYŞİT, md. 37/1). Bu talimat akdedilecek sözleşmede belirtilmiş olmalıdır.

Yatırım fonu türleri yatırım fonları ile emeklilik yatırım fonları üst başlıkları altında ele alınarak sıralanması mümkündür. Bu iki fon türünden biri olan yatırım fonları; SPK'nın kurumsal bilgi iletişim sayfasından yaptığı açıklamalardan yola çıkılarak 5 ayrı başlıkta sınıflandırılmıştır. Bunlar; (menkul kıymet) yatırım fonları, borsa yatırım fonları, yabancı yatırım fonları, girişim sermayesi yatırım fonları, gayrimenkul yatırım fonlarıdır.

(Menkul Kıymet) Yatırım Fonları

Bu fonlar menkul kıymet yatırım fonları olarak anılmaktadır. Bu fonlara ilişkin detaylı düzenlemelere Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği III-52.1 (YFT) ile açıklık getirilmiştir. Bu tebliğ ile yatırım fonlarına SPKan md. 52/1'de getirilmiş tanıma paralel bir tanım getirilmiş, tanımla; portföyü oluşturacak varlıklar ve işlemler tespit edilmiştir (YFT, md. 3/1-t). Fon esaslarına uygun olarak tasarrufla bulunan yatırımcının tasarrufla buldukları kısımları temsil eden katılma payları tanımlanarak, yatırımcılar fona ortak kabul edilir. Fona ortak olan yatırımcılar, şemsiye fon içtüzüğüne göre oluşturulan şemsiye fonlar aracılığıyla; kar payı ve/veya faiz, sermaye kazancı yahut değer artış kazançları gibi gelirleri elde ederler.

Borsa Yatırım Fonları

Yatırım fonlarının bir türü olan borsa yatırım fonlarına ilişkin düzenlemeler, Borsa Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği III-52.2’de (BYFT’de) yer almaktadır. Buna göre borsa yatırım fonları; katılma payları Borsa İstanbul Anonim Şirketi’nde (BİAŞ’da) işlem gören, “...fon portföyünün kompozisyonunu yansıtacak şekilde portföyde yer alan varlıkların veya sadece nakdin teslimi suretiyle katılma payı oluşturulabilen ya da katılma paylarının iadesi karşılığında söz konusu katılma paylarına karşılık gelen varlıkların veya sadece nakdin alınmasına imkan veren, tasarruf sahipleri hesabına, inançlı mülkiyet esaslarına göre portföy işletme amacıyla portföy yönetim şirketleri tarafından bir iç tüzük ile kurulan ve tüzel kişiliğe bulunmayan malvarlığıdır” şeklinde tanımlanmaktadır (BFYT, md. 4/1). Bu fonlar SPK’ca uygun görülen bir endeksi takip etmek üzere kurulurlar (BFYT, md. 4/2). Borsa yatırım fonlarını diğer yatırım fonlarından ayıran en temel unsur katılma paylarının borsada işlem görmesidir. Dolayısıyla yatırımcılar; katılma payları ile sahip olunan değerlerin borsada işlem görmesinden kazanç elde ederler.

Yabancı Yatırım Fonları

Yabancı yatırım fonları; yurtdışında kurulu yatırım fonları ile (yatırım ortaklıkları gibi) kolektif yatırım kuruluşlarını ifade etmektedir. Doğal olarak, kolektif yatırım kuruluşları kavramı kapsamında olan yatırım ortaklıkları, değişken sermayeli yatırım ortaklıkları gibi yurt dışında kurulu ve mukim olunan ülke mevzuatına uygun kurulmuş benzer kuruluşların yabancı yatırım fonları ile yabancı yatırım ortaklıkları kapsamında olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Yurt dışında kurulu yatırım fonları ile kolektif yatırım kuruluşlarına ilişkin detaylı açıklamalara Yabancı Sermaye Piyasası Araçları ve Depo Sertifikaları ile Yabancı Yatırım Fonu Payları Tebliği VII-128.4 (Yabancı Yatırım Fonu Tebliği - YYFT) ile açıklık getirilmiştir. Mezkûr tebliğde yabancı fonlar; “yurt dışında kurulmuş kolektif yatırım kuruluşu niteliğindeki yabancı yatırım fonu tarafından ihraç edilen ve diğer sermaye piyasası araçları niteliğinde sayılan sermaye piyasası...” araçlarıdır şeklinde tanımlanmıştır (YYFT, md. 4/1-ş).

Girişim Sermayesi Yatırım Fonları

Girişim Sermayesi Yatırım Fonlarına İlişkin Tebliğ III-52.4’e (GSYFT’ye) göre; girişim sermayesi yatırım fonlarına getirilmiş tanımda, yatırım fonlarına getirilmiş genel tanımdan farklı üç temel özellik göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki; yatırıma yönelenlerin “nitelikli yatırımcılar” olduğunun, diğeri ise; portföyü işletecek olan kolektif yatırım kuruluşunun portföy yönetim şirketleri yanında girişim sermayesi portföy yönetim şirketleri olduğudur.

Portföylerin inançlı mülkiyet esaslarına göre yönetileceği ve portföyün ancak SKP’ca belirlenmiş varlık ve işlemlerden oluşacağı ve nihayetinde tüzel kişiliği olmayan mal varlığı olduğu GSYFT md. 4/1 ile açıklanmıştır. Girişim sermayesi yatırım fonlarının üçüncü temel özelliği, bu fonların süreli olarak kurulacağı ve fonun süresine fon içtüzüğünde ve ihraç belgesinde yer verilmesi gerektiğidir (GSYFT md. 4/2).

Gayrimenkul Yatırım Fonları

Gayrimenkul yatırım fonları, nitelikli yatırımcılardan katılma payları karşılığında toplanan değerlerle, pay sahipleri hesabına inançlı mülkiyet esaslarına göre SPK’ca belirlenen gayrimenkul yahut gayrimenkule dayalı haklardan oluşan varlık ve işlemlerin yer aldığı portföyü işletmek amacıyla kurulan malvarlıklarıdır (Gayrimenkul Yatırım Fonlarına İlişkin Tebliğ - GMYFT, md. 4/1).

PORTFÖY YÖNETİM ŞİRKETLERİNİN VE YATIRIM FONLARININ VERGİ KANUNLARI KARŞISINDAKİ DURUMU

Portföy Yöneticisi Gerçek Kişilerin Vergilendirilmesi

Portföy yöneticileri; portföy yönetim şirketlerinde, bu şirketlerin şube ve irtibat bürolarında, şirketler ile acentelik sözleşmesi akdeden aracı kurumlarda ve bankalarda istihdam edilirler. Bu durum; portföy yöneticisi gerçek kişilerin münhasıran yukarıda adı geçen şirket ve acentelerde mesleği icra etmelerine izin verilmesinden doğmaktadır. Yani bir gerçek kişi portföy yöneticisinin, mesleği, serbest meslek faaliyeti olarak icra etmesine izin verilmemektedir. Her ne kadar mevzuatta bu yönde bir hüküm bulunmasa da, bu yoruma; SPKan md. 35, md. 37 ve md. 55/1’in ve PYŞİT md. 4/1’den dolayı yolla varılmaktadır. Çünkü sermaye piyasalarında faaliyet göstermesine izin verilen kurum yahut kuruluşlar ve bunların faaliyetleri her iki maddede sıralanmıştır. Dolayısıyla portföy yöneticiliği yetki belgesine sahip bir gerçek kişi, işverenine bağlı ve ona tabi olarak istihdam edilir ve işverenine karşı gördüğü hizmetten ötürü ücret hakkına sahip olur.

GVK md. 2’ye göre ücret, vergiye tabi gelirin yedi unsurundan biridir (Şentürk, 2005:216). Ücretin tarifi GVK md. 61’de yapılmıştır. Mezkûr hükme göre ücret; “... işverene tabi belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen...” değerler (para ve ayınlar) olduğu kabul edilmiştir (GVK, md. 61/1). Burada ifade edilen değer; para ile para yanında aynî değerler ve para ile temsil yahut temsil edilen diğer menfaatleri ifade etmektedir (GVK, md. 61/1). Hatta hizmetin karşılığını temsil eden menfaatler dışında, “...ödenek, tazminat, kasa tazminatı (Mali sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim,

ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya...” ortaklıktan doğan bir pay olmaması koşuluyla hizmet erbabına kazancın belli bir yüzdesi şeklinde ödenen menfaatlerin de ücret matrahına dâhil edileceği (Acuner ve Acuner, 2016: 86), mezkûr düzenlemenin devam eden fıkrası ile kabul edilmiştir. O halde portföy yöneticisi gerçek kişiye ödenen ücret dışında örneğin performans primi vb. menfaatler ücret kabul edilerek vergilendirilecektir.

Portföy yöneticisi gerçek kişiler, alanında öngörülen eğitimleri tamamlamış, aranan nitelikleri taşıyan, alanlarında uzman kişilerdir. Bu noktada uzmanlaşmış emek sahiplerinin genelde serbest meslek erbabı olarak düşünülebileceği varsayımından yola çıkılarak, portföy yöneticisi gerçek kişilerin faaliyetlerinin serbest meslek faaliyeti kapsamında olup olmadığı değerlendirilmelidir. Daha önce de ifade edildiği üzere, portföy yöneticilik mesleğinin gerçek kişilerce serbest meslek faaliyeti şeklinde sunulmasına izin verilmemektedir. Çünkü portföy yöneticilik mesleği, anonim şirket ticaret unvanı altında kurulan sermaye piyasası kurumları tarafından icra edilen bir faaliyettir. Diğer taraftan portföy yöneticisi gerçek kişi; işverenince işe kabul edilen, ona tabi, onun emir ve talimatları ile hizmet gören kişidir (GVK, md. 62/1). Dolayısıyla portföy yöneticisi gerçek kişinin serbest meslek erbabı olarak düşünülmesi olanaksızdır.

Ücretin vergilendirilmesinde iki rejim uygulanmaktadır. Bunlar; gerçek ücret ve diğer ücretlerdir. İşverenine tabi çalışan portföy yöneticileri gerçek usule göre vergilendirilir. Bu usule göre safi ücret, işveren tarafından hizmet erbabına ödenen menfaatlerin (yani para yanında ayınlarla sağlanan menfaatler) toplamından GVK md. 63’de yer alan indirimlerin düşülmesi sonrasında kalan tutar olduğu kabul edilmiştir. Gerçek usulde ücretler tevkifat yöntemiyle kaynakta kesilerek vergilendirilir. Kesilen vergi vergiyi kesmekle sorumlu olan (vergi sorumlusu) işverenler tarafından beyan edilir (GVK md. 94/1-1). GVK md. 95’e göre; kaynakta kesintiye uğramayan ücretler ile birden çok işverenden alınan ve birden sonraki işverenden aldıkları ücretlerin toplamı GVK md. 103’de yer alan tarifinin ikinci dilimini aşan ücretler ise beyana tabidir.

GVK md. 94/1’e göre; ticaret şirketleri ve yatırım fonu yönetenler, (avans olarak ödenenler de dâhil olmak üzere hizmet erbabına ödenen ücretler ile onlara ödenen diğer menfaatler üzerinden, ödemenin yapıldığı sırada, hizmet erbabının gelir vergisine mahsup edilmek üzere (GVK md. 103 ve md. 104 dikkate alınarak) vergi kesintisi yani tevkifat yapmaya mecburdurlar (GVK, md. 94/1). GVK hükümlerinde; portföy yöneticisi gerçek kişiye (hizmet erbabına) ödenen ücrete yönelik herhangi bir muaflik veyahut istisna hükmü yer

almamaktadır. Dolayısıyla kaynakta yapılan tevkifat nihaî vergilendirme olacaktır. GVK md. 103’de gelir vergisi tarifesi yer almaktadır. Tarife artan oranlı tarife olmakla birlikte, hizmet erbabına ödenen ücretin toplamı, hesap döneminin devam eden aylarında üst dilimlere rastladığı takdirde o dilimin oranı nispetinde kesintiye tabi tutulur. Hizmet erbabına yaptıkları ödemelerden tevkifat yapan işverenler, yaptıkları tevkifatı Vergi Usul Kanunu (VUK) md. 238’de düzenlenmesi emredilen ücret bordrosunda tevsik etmeleri gerekmektedir (GVK, md. 97/1).

Vergi sorumlusu sıfatıyla işveren (portföy yönetim şirketi, aracı kurum yahut banka) hesap dönemi itibariyle kestiği vergiyi muhtasar beyanname ile beyan eder. Ayrıca bu hizmet erbapları için muhtasar beyanname yanında GVK md. 98/A’ya göre muhtasar ve prim hizmet beyanamesi verilmesi gerekmektedir. Hesap döneminin çalışan sayısına göre aylık yahut üç aylık süreler olduğu kabul edilmiştir. On ve daha az çalışana sahip işverenler aylık hesap dönemi yerine üç aylık hesap dönemi itibariyle beyanda bulunurlar (GVK, md. 98/3). İşverenler, kestikleri vergiyi (aylık yahut üç aylık) hesap dönemini takip eden ay 23’üncü gün ve ücretin tahakkuk ettirildiği yer vergi dairesine beyan ederek (GVK, md. 98/1), aynı ayın 26’ncı günü ödemek zorundadırlar (GVK, md. 119/1).

Portföy Yönetim Şirketlerinin Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu

Portföy Yönetim Şirketlerinin Elde Ettiği Gelirler

Portföy yönetim şirketi kurduğu yatırım fonları aracılığıyla müşterilerinin portföylerini yönetir, yönetimi denetler ve fonu temsil eder. Portföy yönetim şirketi müşterisi ile akdettiği sözleşme gereği; ücret, komisyon yahut gider adı altında bazı hakları müşterisinden talep edebilir. Bunların ilkinde; portföy yönetim şirketleri hem kolektif yatırım kuruluşları hem de bireysel yatırımcıların portföylerini yönetmeleri karşılığında portföy yönetim ücretini hak eder. Bu ücret yıllık olarak ödenebilir. Fonun kurucusu olan şirket tarafından talep edilen ücret, “...net varlık değerinin belirli bir oranı yanı sıra portföyün nispi getiri oranı veya tutarı ile bağlantılı bir şekilde hesaplanabilir” (İnam, 2007: 205). Bir diğer gelir kalemi de komisyonlardır. Yatırımcılar adına yapılan alım satımdan kaynaklanan komisyonların, şirketlerce uygulanıp uygulanmayacağı serbest bırakılmış, uygulanması halindeyse komisyona yönelik esasların fon içtüzüğü ve izahnamesinde belirtilmesi gerekmektedir. Diğer taraftan müşterilerin risk tercihlerine göre tespit edilen getiri hedefi üzerinde oluşan semerenin belli bir yüzdesi oranında performans ücreti ödenmesi kararlaştırılabilir. Portföyün beklenenden daha iyi yönetilmesi halinde doğan bir ücret olan performans ücreti uygulamada çeşitli adlarla (örneğin portföy yönetimi başarı primi gibi) anılmaktadır. Performans ücreti “...

karşılaştırma ölçütü baz alınarak hesaplanması zorunlu olup...” (İnam, 2007: 205) aksi halde performans ücreti talep edilemez. Bu gelirler dışında portföy yönetim şirketlerinin teşvik ve primlerin de dâhil olduğu diğer gelirler başlığı altında öz gelirleri bulunmaktadır.

Bu gelirlere karşın portföy yönetim şirketlerinin yönetim faaliyetlerinden doğan yönetim giderleri bulunmaktadır ki; bu giderlerin çoğu müşteri tarafından şirkete ödenir. Ancak bu ödemeler giderlerin karşılığıdır. Vergiler, borsa payı, kurul ücreti, bağımsız denetim ücreti, saklama ücreti, tescil ve ilan giderleri gibi diğer hizmetlere yönelik bedeller bu giderlerdendir (Bkz: Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği - III-52.1).

Diğer taraftan portföy yönetim şirketleri, başka portföy yönetim şirketlerinin fon katılma paylarını pazarlanmaları diğer bir deyişle dağıtılmaları konusunda, iki portföy yönetim şirketi arasında akdedilecek sözleşme ile, yetkilendirilebilir (PYŞİT, md. 37/1). Yapılacak sözleşmede dağıtım yetkili kuruluşun alacağı ücrete ilişkin esaslar belirlenmek zorundadır (PYŞİT, md. 37/2-c). Dolayısıyla portföy yönetim şirketlerinin elde ettiği gelirlere biri de; katılım paylarının pazarlanması ve dağıtımından doğmaktadır.

Portföy Yönetim Şirketlerinin Kurumlar Vergisi Kanunu Karşısındaki Durumu

Portföy yönetim şirketlerinin, aynı zamanda portföy yönetimi konusunda yetkili aracı kurumların ve bankaların sermaye piyasası kurumu oldukları kabul edilir. Bu kurumların kendilerine özel kanunlarında hükmedildiği üzere anonim şirket ticaret unvanı altında kurulacakları emredilmiştir (BK, md. 7/1-a; SPKan, md. 43/1-a ve md. 55/1). Anonim şirketler sermaye şirketlerindedir. Sermaye şirketleri Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) md. 2/1'e göre kurumlar vergisi mükellefidirler. KVK'nin muafiyet ve istisnalara yönelik hükümlerinde portföy yönetim faaliyetinde bulunan kurumlara yönelik hüküm bulunmamaktadır. Bu şirketlerin elde ettikleri kurum kazançları kurumlar vergisine tabidir (KVK, md. 1/1-a). Buna karşın herhangi bir kurumlar vergisi mükellefinin elinde bulundurduğu portföyü sermaye piyasalarında değerlendirmek istemesi hali özellik arz etmektedir. Örneğin herhangi bir “XYZ” Anonim Şirketinin yahut “ABC” Portföy Yönetimi Anonim Şirketinin sahibi olduğu portföy ile; yatırım fonlarından katılma payı veya yatırım ortaklıklarının sahip olduğu hisse senetlerinden satın alınması mümkündür. Bu noktada KVK md. 5/1-(a)-3'de yer alan hükme göre; kurumların yatırım fonlarından girişim sermayesi yatırım fonu katılma payları ile girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde ettikleri kâr payları vergiden müstesnadır. Daha doğrusu bu istisnanın, portföy yönetim şirketlerinin müşterisi konumunda olan portföy sahibi kurumların ya da doğrudan kendine ait portföyü işletmek isteyen portföy yönetim şirketlerine yönelik bir istisna olduğunu söylemek

daha doğru olacaktır. Bu hüküm aslında doğrudan yatırım fonlarının vergilendirilmesi ile ilişkili bir hüküm değildir. Bu hüküm; herhangi bir kurumun (örneğin XYZ Anonim Şirketinin yahut diğer kurumlar vergisi mükelleflerinin) elindeki portföyü girişim sermayesi yatırım fonu katılma paylarını yahut girişim sermayesi ortaklıklarının hisse senetlerini satın alarak portföyünü değerlendirmek istemesi halinde sonuç doğurmaktadır. KVK md. 5/1-(a)-3’de belirtilmemiş diğer fon ve yatırım ortaklıklarının katılma payları ve hisse senetlerinden elde edilen kâr payları istisna kapsamında değildir. Doğal olarak herhangi bir kurumlar vergisi mükellefinin portföyünü, istisna hükmünde adı geçen katılma payları ve hisse senetleri dışındaki fonların katılma payları yahut yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinde değerlendirmek istemeleri halinde elde edecekleri gelirlerin vergiye tabi olduğunu söylemek ve hükmün doğal sonucu olduğunu kabul etmek gerekir.

Portföy yönetim şirketleri, aracı kurumlar ve bankalar bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kazançları üzerinden vergilendirilirler (KVK, md. 6/1). Adı geçen kurumların safi kazançlarının tespitinde (GVK’nin md. 37 ile md. 51 arasında yer alan) ticari kazanç hükümleri uygulanır (KVK, md. 6/2).

Dolayısıyla portföy yöneticisi (portföy yönetim şirketi, aracı kurum ve bankalar) tacir kabul edilir ve faaliyetleri ticari faaliyet kapsamında değerlendirilir. Ticari kazançlarda matrah, iki şekilde tespit edilir (GVK, md. 37/4). Bunlar, bilanço esas ve işletme hesabı esasıdır (GVK, md. 37/4). Defter tutma bakımından tacirlerin sınıflandırıldığı VUK md. 176’da da tacirler iki gruba ayrılırlar. Bunlar; birinci sınıf tacirler ve ikinci sınıf tacirlerdir. Birinci sınıf tacirler bilanço esasına göre defter tutarlar (VUK, md. 176). Portföy yöneticilerinin birinci sınıf tacir oldukları kabul edilir. Çünkü kurumlar vergisi mükellefleri birinci sınıfa dâhildir (VUK, md. 177/1-5) ve safi kazançları gerçek usulde bilanço esasına göre tespit edilir.

Tespit edilen safi kurum kazancı, portföy yöneticilerinin beyanı üzerine tarh olunur (KVK md. 14/1 ve 24/1). Portföy yöneticisi vergiye tabi kazancının tamamı için bir beyanname verir (KVK, md. 24/2). Kurumlar vergisi beyannameyi hesap dönemini takip eden dördüncü ayın birinci gününden yirmi beşinci günü akşamına kadar portföy yöneticilerinin bağlı olduğu vergi dairesine verilir (KVK md. 14/3). Bağlı olunan vergi dairesi ise portföy yöneticilerinin ana sözleşmede yazılı kanuni merkezi ya da iş merkezinin bulunduğu yer vergi dairesidir (KVK md. 14/3). Portföy yöneticileri; “...şubeleri, ... veya kendilerine bağlı diğer iş yerleri için, bunların bağımsız muhasebeleri ve ayrılmış sermayeleri olsa dahi ayrı beyanname” vermezler (KVK md. 14/4 ve 24/3).

Diğer kurumlar vergisi mükellefleri gibi portföy yöneticilerinin vergilendirme dönemi hesap dönemidir (KVK md. 16/1). Bu dönem normal hesap dönemi olarak kabul edilmesi halinde 1 Ocak - 31 Aralık tarihleri arasında geçen süreyi ifade etmektedir (Acuner ve Acuner, 2017: 488). Portföy yöneticilerinin kurum kazancı beyannamenin verildiği vergi idaresince, portföy yöneticisi olan anonim şirket tüzel kişiliği adına tarh edilir (KVK md. 16/ 3 ve 4). Kurumlar vergisi oranı % 20'dir (KVK, md. 32/1). Ancak bu oran KVK'ye eklenen Geçici md. 10'la; 2018, 2019 ve 2020 yıllarında uygulanmak üzere % 22 olarak yeniden tespit edilmiştir. Portföy yöneticileri adına tarh olunan vergi, beyannamenin verildiği ayın son günü akşamına kadar ödenir (KVK md. 21/ 1).

Portföy yöneticileri aynı zamanda KVK md. 15/1 ile GVK md. 94/1-1, md. 6 ve md. 16'da yer alan düzenlemelere göre vergi sorumlusudur. Portföy yöneticileri, kurumlara (kollektif yatırım kuruluşlarına) avanslar da dâhil olmak üzere nakden veya hesaben yaptıkları KVK md. 15'in devamında sıralanan ödemeler üzerinden istihkak sahiplerinin kurumlar vergisine mahsuben % 15 oranında kesinti yapmak zorundadırlar (KVK, md. 15/1). Buna göre Türkiye'de kurulu portföy yöneticileri; *“menkul kıymetler yatırım fonları veya ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları, portföyü Türkiye'de kurulu borsalarda işlem gören altın ve kıymetli madenlere dayalı yatırım fonları veya ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları, girişim sermayesi yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları, gayrimenkul yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları, emeklilik yatırım fonlarının kazançları, konut finansmanı fonları ile varlık finansmanı fonlarının kazançları”* üzerinden vergi kesmekle sorumludur.

Ayrıca portföy yöneticilerinin, GVK md. 94'e göre de vergi sorumlulukları bulunmaktadır. Portföy yöneticileri; bünyelerinde istihdam ettikleri uzman portföy yöneticisi gerçek kişiler ve diğer hizmet erbabına ödedikleri ücretler nedeniyle (GVK, md. 94/1-1 hükmü gereği) kesinti yapmak zorunda olup, kestikleri vergileri muhtasar ve prim hizmet beyannamesi ile (KVK, md. 31) vergi kesintisinin ilgili bulunduğu dönemlerde beyan etme zorunlulukları bulunmaktadır (KVK, md. 16/2). Diğer sorumluluk halleri GVK md. 94/1-6'da düzenlenmiştir.

Portföy yöneticileri kaynakta kestikleri vergileri aylık ya da üç aylık dönemler itibariyle beyan ederler. Portföy yöneticilerinden; çalıştırdıkları hizmet erbabı sayısı 11 ve daha fazla olanlar aylık hesap dönemi itibariyle (GVK, md. 98/1), 10 ve daha az olanlar ise aylık yerine üçer aylık hesap dönemi itibariyle tevkif suretiyle kestikleri vergiyi beyan ederler (GVK, md. 98/3). Kaynakta tevkif edilen vergi, hesap dönemini takip eden ay 20'nci günü akşamına

kadar bağlı olunan vergi dairesine bildirilir (KVK, md. 15/5). Muhtasar ve prim hizmet beyannamesi ile beyan edilen vergi, beyannamenin verildiği ayın yirmi altıncı günü akşamına kadar ödenir (KVK, md. 21/4).

Portföy yöneticileri GVK'de hükmedilen esaslara göre cari dönemin kurumlar vergisine mahsup edilmek üzere % 22 oranında geçici vergi ödemek zorundadır (KVK, md. 32/2). GVK'de, mükelleflerin dönem içindeki (25/10/2000 tarihli ve 2000/1514 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile) üçer aylık kazançları üzerinden geçici vergi ödeyeceklerine hükmedilmiştir (GVK, md. Mükerrer 120/1). Hesaplanan geçici vergi üçer aylık dönemleri takip eden ikinci ay 14'üncü günü mesai saati bitimine kadar beyan edilecek ve aynı ay 17'nci günü ödenecektir (GVK, md. Mükerrer 120/2). Üçer aylık dönem sürecinde kesinti yoluyla ödenen kurumlar vergisi, kurumların ödeyecekleri geçici vergiden mahsup edilecektir. Ayrıca bir önceki dönem ödenen geçici vergi, cari dönemde hesaplanan geçici vergiden mahsup edilecektir.

Portföy Yönetim Şirketlerinin Katma Değer Vergisi Kanunu Karşısındaki Durumu

Katma değer vergisi (KDV) harcamalar üzerinden alınan bir vergidir (Öncel vd., 2007: 401). Vergiye ilişkin hükümler 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu (KDVK) ile düzenlenmiştir. Verginin konusu; ticari, sınaî, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan teslim ve hizmetler ile her türlü mal ve hizmet ithalatı yanında KDVK md. 1/1'in (3) numaralı bendinde sıralanan diğer faaliyetlerden doğan teslim ve hizmetlerdir (KDVK, md. 1/1, 2 ve 3). KDV'de vergiyi doğuran olay malın teslimi ya da hizmetin ifasıdır (KDVK, md. 10/1-a). Örneğin portföy yönetim hizmetlerinin ifası KDV'de vergiyi doğuran olaya karşılık gelmektedir. Verginin mükellefi vergiye tabi malı teslim eden ya da hizmeti ifa edenlerdir (KDVK, md. 8/1-a).

KDVK'nin muafiyet ve istisnalara yönelik hükümlerinde ifa edilen portföy yönetim hizmetinin vergiden müstesna olduğuna yönelik bir hüküm bulunmamaktadır. Doğal olarak portföy yönetim şirketlerinin ifa ettikleri yatırım hizmetlerinden ötürü KDV mükellefiyetleri doğmaktadır.

Portföy yönetim şirketlerinin SPKan uyarınca yatırım fonu kurma yetkisine daha önce değinilmişti. Portföy yönetim şirketleri kurduğu yatırım fonunu, yatırım fonu katılma payı sahiplerinin haklarını koruyacak şekilde temsil eder, yönetir veya yönetimini denetler (SPKan, md. 52/1). Şirketler verdikleri bu hizmet karşılığında ücret hak ederler. Görüldüğü üzere portföy yöneticileri bir hizmetin ifasına taraf olmaktadır. Yani portföy yöneticileri bir hizmetin yerine getirilmesinde sağlayıcı konumundadırlar (Acuner, 2017a: 304). Dolayısıyla portföy yöneticilerinin ifa ettikleri hizmetler KDV'ye tabidir. Bu arada portföy yönetim

faaliyetinin hukuki niteliğinin belirlenmesi bu noktada önem taşımayacaktır. Çünkü SPK'nın 39/1'de belirtildiği üzere; yatırım hizmetlerinin ve faaliyetlerinin (örneğin portföy yönetim faaliyetinin) düzenli uğraşının, ticari faaliyet şeklinde icra edilebileceği ve bu faaliyetlerin icrasının SPK tarafından verilecek izinle mümkün olacağı düzenlenmiştir. Portföy yönetim faaliyeti nasıl icra edilirse edilsin, ifa edilen hizmet KDV'ye tabi olacaktır.

KDV'nin genel oranı % 10'dur (KDVK md. 28). Bu oranı yasal sınır içerisinde arttırmaya ya da indirmeye Cumhurbaşkanı yetkilidir (KDVK md. 28). Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi öncesinde 2007/12033 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nda tespit edilen KDV oranları ile portföy yönetim şirketleri; ifa ettikleri portföy yönetim hizmeti karşılığında tahsil ettikleri bedeller üzerinden %18 oranında KDV hesaplamak zorundadır. Portföy yönetim şirketleri hesapladıkları katma değer vergisini düzenlemeleri emredilen belge ile tevsik edeceklerdir. Portföy yönetim şirketleri vergilerini; vergi dönemi olan takvim yılının birer aylık dönemleri (KDVK md. 39) itibarıyla, dönemi takip eden ayın 24'üncü günü akşamına kadar 1 No.lu KDV beyannamesiyle beyan ederek (KDVK md. 41/1) ödeyeceklerdir.

Yatırım Fonlarının Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu

Yatırım Fonlarının Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu Karşısındaki Durumu

Yatırım fonlarına ilişkin pek çok bilgiye çalışmanın önceki bölümlerinde yer verilmiştir. Bilindiği üzere yatırım fonları, portföy yönetim şirketlerince kurulmakta, yatırımcılardan toplanarak oluşturulan portföyler bu fonlarda değerlendirilmektedir.

KVK md. 2'de yer alan SPK'nın "...düzenleme ve denetimine tabi fonları ile bu fonlara benzer yabancı fonlar sermaye şirketi sayılır" hükmüne istinaden (yerli ve yabancı) yatırım fonlarının kurumlar vergisi mükellefi olduğu anlaşılmaktadır. Bu arada şu hususa dikkat çekmek gerekir. Görüldüğü üzere madde hükmünde sadece mukim fonlardan bahsedilmemiş aynı zamanda yabancı yatırım fonlarının da sermaye şirketi niteliğine büründüğü ve sermaye piyasalarında fon işletim faaliyetinde bulunabileceği göz önüne alınmak suretiyle düzenlemeye gidilmiştir. Bu husus benzer şekilde sermaye piyasası mevzuatında ele alınmış, yabancı yatırım fonlarının yurtdışında kurulu yatırım fonları yahut kolektif yatırım kuruluşları olduğu kabul edilmiştir. Faaliyete geçmeleri adına SPK kaydına alınması ayrıca fonun Türkiye'deki temsilcisinin atanması aranan koşullar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla yabancı yatırım fonları da Türkiye'de faaliyette buldukları takdirde kurumlar vergisi mükellefi oldukları kabul edilecektir.

Yatırım fonlarına yönelik istisna hükümlerine KVK md. 5'in muhtelif fıkralarında yer verilmiştir. Bunun yanında konunun açıklanması adına GVK Geçici md. 67'nin ilgili

hükümlerine de ayrıca değinilmesi gerekecektir. Esas konu yatırım fonlarında değerilenen portföyler ve onların yönetilmesi olmasına karşın, yatırım fonlarının vergilendirilmesi başlığı altında detaylı düzenlemelere değinilmesi konunun açıklanması açısından yararlı olacaktır. Öncelikle KVK 5/1-d hükmü bu noktada ayrıcalık oluşturmaktadır. Hüküm şu şekildedir:

“...

d) Türkiye'de kurulu;

1) Menkul kıymetler yatırım fonları veya ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları,

2) Portföyü Türkiye'de kurulu borsalarda işlem gören altın ve kıymetli madenlere dayalı yatırım fonları veya ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları,

3) Girişim sermayesi yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları,

4) Gayrimenkul yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları,

5) Emeklilik yatırım fonlarının kazançları,

6) Konut finansmanı fonları ile varlık finansmanı fonlarının kazançları

...”

vergiden istisna edilmiştir. Hükümden de anlaşıldığı üzere; portföy yöneticiliğinden doğan kazançlar iki bentte ele alınmış, münhasıran menkul kıymetler yatırım fonları veya ortaklıkları ile “Portföyü Türkiye'de kurulu borsalarda işlem gören altın ve kıymetli madenlere dayalı yatırım fonlarının veya ortaklıklarının...” portföy yöneticiliğinden doğan kazançları vergiden müstesna kabul edilmiştir. Bu iki bentten anlaşılan odur ki; adı geçen yatırım fonları veya ortaklıklarının diğer kazançlarının vergiye tabi olduğu ve beyan edilmesi gerektiğidir. KVK 5/1-d hükmünün diğer alt bentlerinde yer alan; “girişim sermayesi yatırım fonları veya ortaklıkları..., gayrimenkul yatırım fonları veya ortaklıklarının ve konut finansmanı fonları... ile ...varlık finansmanı fonlarının...” portföy yöneticiliğinden doğan kazançları yanında hangi kaynaktan elde edilirse edilsin, elde edilen kazançları vergiden müstesna kabul edilmiştir. Bu istisna hükme karşın, bu kazançların tevkifat yoluyla kaynaktan vergilendirilmesine mani bulunmamaktadır. KVK md. 15/3 gereğince; emeklilik yatırım fonlarının kazançları hariç olmak üzere, KVK 5/1-d bendinde yer alan kazançlardan, dağıtılsın ya da dağıtılmasın, fon bünyesinde % 15 oranında vergi tevkifatının yapılması zorunlu kılınmıştır. Kanunun bu hükmüne karşın 2009/14594 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca tevkifat oranı % 0 olarak tespit edilmiştir. Fonların kazançlarının ayrıca kâr dağıtım sırasında kaynaktan vergilendirilmesine gerek bulunmamaktadır.

Yatırım fonlarının beyana tabi kazançları kurumlar vergisi beyannamesi ile beyan edilecek olup, istisna kabul edilen kazançları ise "...*'Zarar Olsa Dahi İndirilecek İstisna ve İndirimler'* bölümündeki *'Yatırım Fon ve Ortaklıkları Portföy İşletmeciliği Kazancı'* satırına yazılarak matrahın tespitinde indirim olarak dikkate..." alınmak suretiyle beyannamede belirtilecektir (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2017: 1).

Kurumlar vergisi mükelleflerinin vergilendirilmesine yönelik genel esaslara portföy yönetim şirketlerinin vergilendirilmesi başlığı altında değinilmiştir. Bu nedenle bu esaslar burada tekrar edilmeyecektir. Diğer taraftan Sermaye Piyasası Kurulu'nca (SPKur'un) düzenleme ve denetimine tâbi fonlar ile bu fonlara benzer yabancı fonların vergi sorumluluğuna yönelik ödevleri ayrıca GVK'nin Geçici md. 67/8'inci fıkrasında düzenlenmiştir.

Tüm bu hususların sonucu ve GVK Geçici md. 67/8'e göre; "...*menkul kıymetler yatırım fonları (borsa yatırım fonları ile konut finansman fonları ve varlık finansman fonları dahil) ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarının kurumlar vergisinden istisna edilmiş olan portföy kazançları, dağıtılsın veya dağıtılmasın, % 15 oranında vergi tevkifatına tâbi tutulur*". Ancak tevkifat oranı 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile %0 olarak tespit edilmiştir. Bu kazançlar üzerinden GVK Geçici md. 67/8'e göre tevkifat yapılmış ise, o takdirde KVK md. 15/3'e ve GVK md. 94'e göre tevkifat yapılmasına gerek yoktur. Yatırım fonları, vergiden istisna kazançlardan dolayı bu kazançlar üzerinden, kesinti suretiyle ödedikleri vergileri; sorumlularca ödenmiş olması şartıyla, muhtasar beyanname ile beyan edecekleri vergiden mahsup etme hakkına sahiptirler. Mahsup edemedikleri tutarlarıysa red ve iade almaya hak kazanmaktadırlar. Yatırım fonu katılma belgelerinin fona geri iade edilmesinden ve hisse senetlerinin alım satımından elde edilen gelirler için ayrıca yıllık beyanname verilmez, bu gelirler diğer gelirler için verilen yıllık beyannameye dâhil edilmez (GVK, Geçici md. 67/8). Diğer taraftan ticari işletme kapsamında bu gelirlerin elde edilmesi halinde elde edilen kazançlar, bu düzenlemenin kapsamına dâhil değildir. Çünkü ticari işletme kapsamında elde edilen bu tür kazançlar ticari kazanç hükümlerine tabidir.

Yatırım Fonlarına Yönelik Önemli Bir İstisna: Yabancı Fon Kazançları

KVK md. 2'de SPK'nın düzenleme ve denetimine tabi fonlar ile bu fonlara benzer yabancı fonlar sermaye şirketi sayılarak kurumlar vergisi mükellefi kabul edilmişlerdir. Daha sonra yabancı fonlara ilişkin önemli bir istisnai düzenleme, 6322 sayılı Kanunla, KVK md. 5'ten sonra gelmek üzere 5/A maddesi eklenmek suretiyle düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre yabancı yatırım fonları gereken şartları sağlamaları halinde kazançları vergiden müstesna

kabul edilmiştir. Yasal düzenlemeye ilişkin detaylı açıklamalara ayrıca 7 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde (KVGT) yer verilmiştir.

Mezkûr maddeye göre yabancı fonların; SPKur'ca verilmiş portföy yöneticiliği yetki belgesine sahip tam mükellef portföy yönetim şirketlerince, organize bir borsada işlem görsün yahut görmesin her türlü menkul kıymet ile sermaye piyasası aracı yanında diğer sermaye piyasası araçlarından elde edilen kazançlardan dolayı portföy yöneticiliği yapan şirketlerin; daimi temsilci kabul edilmeyecekleri aynı zamanda bu kişilerin işyerlerinin yabancı fonun işyeri ya da iş merkezi kabul edilmeyeceği düzenlenmiştir (KVK, md. 5/A-1). Buna ilaveten portföy yöneticiliği yapan şirketlerin yabancı fonlar sayesinde elde ettiği kazançlar için beyanname vermeyeceği, diğer kazançlarından ötürü beyana tabi olsalar dahi yabancı fonların işletilmesinde doğan kazançlarını beyanlarına dahil etmeyecekleri hükmedilmiştir (KVK, md. 5/A-1). Ancak yukarıda da açıklandığı gibi bu istisnadan yararlanmanın şartları madde de ayrıca sıralanmıştır. Bu şartlar sırasıyla;

- **Fon adına tesis edilen işlemlerin portföy yöneticisi şirketin mutata faaliyetleri arasında yer alması:** Yabancı fon adına gerçekleştirilen işlemlerin portföy yönetim şirketinin her zamanki (mutata - alışla gelmiş) faaliyetleri arasında yer alan işlemlerden olması (KVK, md. 5/A-1-a),
- **Yabancı fon ile portföy yöneticisi şirket arasındaki ilişkinin bağımsız olarak faaliyet gösteren kişilerdeki gibi olması:** Portföy yönetim şirketinin ticari, hukuki ve finansal özellikleri dikkate alındığında, yabancı fon ile aralarındaki ilişkinin, emsale uygun koşullarda birbirlerinden bağımsız olarak faaliyet gösteren kişilerdeki gibi olması (KVK, md. 5/A-1-b),
- **Portföy yöneticiliği hizmeti karşılığı alınacak bedelin emsale uygun olması ve transfer fiyatlandırması raporu verilmesi:** Portföy yönetim şirketi tarafından, yabancı fona verilen hizmete karşılık olarak emsale uygun bedel alınması ve transfer fiyatlandırması raporunun kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresi içerisinde Gelir İdaresi Başkanlığı'na verilmesi (KVK, md. 5/A-1-c),
- **Portföy yönetim şirketinin yabancı fon üzerindeki hak sahipliği oranının %20'yi aşmaması:** Hak sahipliğinin tespitinde şirket yanında şirketle ilişkili olan diğer kişilerin payları da dikkate alınarak belirlemeye gidilmektedir. Pay sahipliğinin belirlenmesinde dikkate alınacak bir diğer husus; şirket tarafından sağlanan hizmetten dolayı her ne ad altında olursa olsun hesaplanan bedeller hak sahipliğinin hesaplanmasına esas teşkil eden değerden indirilmesi (KVK, md. 5/A-1-ç) şeklindedir.

Portföy yönetim şirketi, şartlar arasında yer alan transfer fiyatlandırması raporunu zamanında vermemesi halinde, o hesap dönemi için, portföy yönetim şirketi yabancı fonun daimi temsilcisi kabul edilir (KVK, md. 5/A-2) ve KVK'nin genel esaslarına göre vergilendirilir (7 Seri No.lu KVGT). Şayet portföy yönetim şirketi transfer fiyatlandırması raporunu süresinde vermiş ancak yabancı fondan emsallere göre düşük bedel almış olması durumunda, sadece transfer fiyatlandırmasına yönelik gerekli tarhiyatın yapılması yoluna gidilecektir (KVK, md. 5/A-2).

Portföy yönetim şirketinin kanun hükmünde belirtilen şartları sağlaması halinde, yabancı fondaki katılım payı sahipliğinden doğan kazançları vergiden müstesna kabul edilecektir (KVK, md. 5/A-3). Portföy yönetim şirketinin yabancı fon katılım payı sahipliğinden şirkete düşen kısmın hesabında; yönetim ücreti, teşvik, prim, performans ücreti gibi her ne nam adı altında olursa olsun ödenmiş ücretler dikkate alınmaz (KVK, md. 5/A-3). Matrah yahut istisna kazanç tutarı tespitinde dikkat edilecek hususlardan bir diğeri ise; portföy yönetim şirketinin ve ilişkili olduğu kişilerin yabancı fon üzerindeki doğrudan ya da dolaylı % 20'den daha fazla olan pay sahipliği halinde ortaya çıkmaktadır (KVK, md. 5/A-3). İlgili hükmün yorumlanması durumunda; portföy yönetim şirketi ile ilişkili kişilerin yabancı yatırım fonu üzerindeki pay sahipliğinin % 20 olması ve bu nispete kadar olan pay sahipliğinden elde edilen kazançların vergiden müstesna kabul edileceği, bu nispet üzerinde pay sahipliğinden doğan kazançların KVK'nin genel hükümlerine göre vergilendirileceği sonucuna varılır (KVK, md. 5/A-3). Tüm bu düzenlemeye karşın, yabancı yatırım fonlarının Türkiye kaynaklı gelirleri üzerinden tevkifat yapılmasına bir engel bulunmamaktadır (KVK, md. 5/A-6).

Portföy yönetim şirketlerine; yabancı fonun katılımcı ve kurucuları arasında doğrudan veya dolaylı olarak bulunan tam mükellef gerçek kişi veya kurumlara yönelik bildirim yükümlülüğü getirilmiştir. Buna göre; yabancı yatırım fonunun katılım payı sahipleri ile kurucuları arasında olup pay sahipliği doğrudan ya da dolaylı olarak % 5'i geçen tam mükellef gerçek kişi veya kurumlar veyahut kurucu ile katılımcıların tamamı portföy yönetim şirketleri tarafından Gelir İdaresi Başkanlığı'na bildirilmek zorundadır. Bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen ya da eksik yerine getiren portföy yönetim şirketleri, pay sahipliği % 5'i geçen ve bildirim tabi olanların adına tarh edilecek vergi ile kesilecek cezalardan müstesna sorumludur. Daha açık bir ifadeyle; pay sahipliği % 5'i geçenlerden tahsil edilemeyen vergi ile cezalar portföy yönetim şirketinden tahsil edilecektir.

Diğer taraftan yabancı yatırım fonlarına yönelik istisnanın sınırları mezkûr maddenin beşinci fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre; "...Türkiye'de bulunan taşınmazlar, aktif büyüklüğünün

%51'inden fazlası taşınmazlardan oluşan şirketlere ait hisse senetleri veya ortaklık payları veya bunlara ilişkin vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri, nakdi uzlaşmayla sonuçlananlar dışında emtiaya dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri, sigorta sözleşmeleri ve bunlara ilişkin vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen kazançlar... yabancı yatırım fonlarına yönelik istisnadan yararlanamazlar.

Yatırım Fonlarının Katma Değer Vergisi Kanunu Karşısındaki Durumu

Katma değer vergisine yönelik düzenlemelere daha önceki başlıklarda değinilmiştir. KDV bir muamele vergisi olmakla birlikte, yatırım fonlarının ifa ettikleri hizmetlerin bu kapsamda KDV'ye tabi olması verginin konusuna uygun düşmektedir. KDVK toplu olarak göz önüne alındığında yatırım fonları ile ilişkili bazı düzenlemelerin bu başlık altında açıklanması gerekecektir. Bu düzenlemelerden ilki; KDVK'nin "Sosyal ve Askeri Amaçlı İstisnalarla Diğer İstisnalar" başlıklı 17'inci maddesinde yer alan ve diğer istisnaların düzenlendiği 4'üncü fıkrasının (e) bendindeki düzenlemedir. Düzenlemeye göre; banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına giren işlemler vergiden müstesnadır. Diğer bir düzenleme ise; mezkûr fıkranın (g) bendinde yer almakta ve bu bent ile, "...hisse senedi, tahvil, (elde edilen faiz gelirleri ile sınırlı olmak üzere tahvil satın almak suretiyle verilen finansman hizmetleri dâhil) ..., Türkiye'de kurulu borsalarda işlem gören sermaye piyasası araçlarının..." tesliminden ötürü KDV hesaplanmayacağına hükmedilmiştir.

Buna göre menkul kıymet yatırım fonları ve girişim sermayesi yatırım fonlarının, BSMV kapsamında olduğu kabul edilen para ve sermaye piyasalarında yaptıkları işlemlerden ötürü, KDV hesaplanması gerekmeyecektir. Buna bağlı olarak KDVK md. 30/1-(a)'da hükmedildiği üzere KDV'ye tabi olmayan veya KDV'den "...istisna edilmiş bulunan malların teslimi ve hizmet ifası ile ilgili alış belgelerinde gösterilen veya bu mal ve hizmetlerin maliyetleri içinde yer alan..." KDV'nin de indirilmesine izin verilmez. Bu düzenlemelere karşın menkul kıymet yatırım fonları ve girişim sermayesi yatırım fonlarının BSMV kapsamında olmayan; diğer bir deyişle, ticari işlemleri içindeki teslim veya hizmet ifaları KDV'ye tabi olacaktır.

Gayrimenkul yatırım fonları ile yabancı yatırım fonlarının teslim yahut hizmet ifalarının vergiden müstesna ya da muaf olduğuna ilişkin KDVK'de herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle gayrimenkul yatırım fonları ile yabancı yatırım fonlarının BSMV kapsamına giren yahut ticari olan işlemlerinde vuku bulan teslim ve ifalar KDV'ye tabi olacaktır. Borsa yatırım fonları bu noktada özellik arz etmektedir. Borsa yatırım fonlarının katılım payları birer sermaye piyasası aracı olup, Borsa İstanbul A.Ş.'de işlem

görüyor olması nedeniyle; KDVK md. 17/4-(g) düzenlemesine istinaden tesliminden KDV hesaplanmayacağı anlaşılmaktadır.

Yatırım Fonlarının Gider Vergileri Kanunu Karşısındaki Durumu

Yatırım fonları 6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu (GidVK) kapsamında özellikle banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV) açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. BSMV; banka, banker ve sigorta şirketlerinin işlemlerinden doğan bir muamele vergisi (Pehlivan, 2014: 378) olup, verginin mükellefi banka, bankerler ve sigorta şirketleridir (GidVK, md. 30). Verginin konusu ise banka ve sigorta şirketlerinin (BSMV mükelleflerinin) “...*Finansal Kiralama Kanununa dayalı olarak yaptıkları işlemler hariç, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları...*” paralarıdır (GidVK, md. 28/1). Verginin konusunun düzenlendiği mezkûr kanunun 28’inci maddesinin devam eden fıkrasında ise; bankerlerin verginin konusuna giren işlemleri düzenlenmiş ayrıca parantez içi hükümlerle “...*kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymet alıp satmayı, alım-satıma tavassut etmeyi veya alıp sattıkları menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek haline getirenlerin bu faaliyetleri dolayısıyla lehlerine kalan paralar ile mevduat faizi vermek veya sair adlarla faiz ve benzeri menfaatler sağlamak üzere devamlı olarak para toplama işiyle uğraşanların topladıkları paralara sağladıkları gelir ve menfaatler üzerinden komisyon, ücret, hizmet karşılığı gibi adlarla...*” alınan değerlerin de verginin konusu içerisinde yer aldığı hüküm altına alınmıştır (GidVK, md. 28/2). Görüldüğü üzere bu hükümlerle menkul kıymet alım satım ve aracılık ile portföy yönetim faaliyetleri tanımlanmak suretiyle ifade edilmiş ve bu faaliyetler nedeniyle alınan değerlerin vergiye tabi olduğu belirlenmiştir. BSMV’nin oranının % 5 olduğu (GidVK md. 33/2’den doğan yetki ile) ilgili Bakanlar Kurulu Kararı’yla tespit edilmiştir.

GidVK’nin “*istisnalar*” başlıklı 29’uncu maddesinde ise yatırım fonlarına ilişkin önemli bir istisnaya yer verilmiştir. Mezkûr maddenin birinci fıkrası (t) bendine göre; “... *menkul kıymet yatırım fonlarının, ..., girişim sermayesi yatırım fonlarının ... para ve sermaye piyasalarında yaptıkları işlemler nedeniyle...*” kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar BSMV’den istisna edilmiştir. İstisnai bu hükme dikkat edildiğinde düzenlemede sadece menkul kıymet yatırım fonları ile girişim sermayesi yatırım fonlarından bahsedilmektedir. Hâlbuki yatırım fonları arasında bulunan yabancı yatırım fonları, borsa yatırım fonları ve gayrimenkul yatırım fonlarına yönelik bir düzenlemeye bu hükümde rastlanmamaktadır. Gayrimenkul yatırım fonlarına değinilmemesinin temel sebebi, menkul

kıymet veya sermaye piyasası araçlarının alım/satım işlemine taraf olmamasından kaynaklanmaktadır (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2017: 9). Doğal olarak menkul kıymet yatırım fonlarının ve girişim sermayesi yatırım fonlarının GidVK md. 28/2 kapsamı dışındaki işlemleri verginin konusu içerisinde yer almamaktadır. Daha açık bir ifadeyle; GidVK md. 28/2 kapsamındaki işlemlerden ötürü BSMV mükellefiyetinin doğacağı buna karşın GidVK md. 29/1-(t) bendi uyarınca para ve sermaye piyasalarında yaptıkları işlemler nedeniyle elde ettikleri paraların BSMV'den istisna sayılacağı anlaşılmaktadır.

Ancak burada özel bir hususa yer vermek gerekir ki; o da, banka, banker yahut sigorta şirketlerinin menkul kıymet yatırım fonlarının, girişim sermayesi yatırım fonlarının ya da gayrimenkul yatırım fonlarının katılma paylarına sahip olmakla birlikte bu paylar dolayısıyla lehe aldıkları paralar üzerinden % 5 oranında BSMV hesaplamak zorunda olduklarıdır.

Son olarak borsa yatırım fonları ile yabancı yatırım fonlarına yönelik mezkûr kanunda yer alan herhangi bir düzenleme bulunmadığından bunların yukarıda ifade edilen işlemlerden ötürü BSMV hesaplamaları gerekecektir.

Yatırım Fonlarının Damga Vergisi Kanunu Karşısındaki Durumu

Damga vergisi, gerçekleşecek hukuki işlemlere yönelik olarak düzenlenen ve kâğıt diye ifade edilen belgeler üzerinden alınan “*resim*” niteliğinde bir yükümlülük olduğu kabul edilmektedir (Şenyüz vd., 2008: 628). Türk vergi sisteminde damga vergisi 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu (DVK) ile düzenlenmiştir. DVK'ye göre DVK'nin ekinde yer alan (1) sayılı cetvelde yer alan kâğıtlar damga vergisine tabidir (Acuner, 2017a: 285; DVK, md. 1/1). Yukarıda damga vergisine getirilmiş tanımda ve DVK md. 1/1'de geçen kâğıt terimi “...yazılıp imzalanmak veya imza yerine geçen bir işaret konmak suretiyle düzenlenen ve herhangi bir hususu ispat veya belli etmek için ibraz edilebilecek olan belgeler ile elektronik imza kullanılmak suretiyle manyetik ortamda ve elektronik veri şeklinde oluşturulan belgeleri...” (DVK, md. 1/2) ifade etmektedir. Damga vergisinin mükellefi damga vergisine tabi kâğıtları imza edenlerdir (DVK, md. 3/1). Damga vergisi nispi oranlar yahut maktu tutarlar itibarıyla tarh edilerek/hesaplanmak suretiyle ödenir (DVK, md. 10/1). Damga vergisi için belirlenmiş nispet yahut tutarlar DVK'nin damga vergisine tabi kâğıtların yer aldığı ekli (1) sayılı tablosunda belirtilmiştir (DVK, md. 14/1). Damga vergisi çeşitli yöntemlerle; makbuz karşılığı, istihkaktan kesinti yapılması veya basılı damga konulması ile ödenir (DVK, md. 15/1). Damga vergisindeki sorumluluk ise kâğıtları ibraz edenlere yüklenmiştir (DVK, md. 24/1). Diğer taraftan damga vergisinden istisna kâğıtlar ise (2) sayılı Tablo'da sıralanmıştır.

DVK’de yatırım fonlarına yönelik özellik arz eden düzenlemeler istisna kâğıtların düzenlendiği (2) sayılı Tablo’da yer almaktadır. (2) sayılı Tablo’nun “IV-Ticari ve medeni işlerle ilgili kâğıtlar” başlıklı bölümünde 4 farklı istisnai düzenleme bulunmaktadır. Bunlar;

“ ...

16- ... yatırım fonlarının kuruluşlarına, pay devirlerine, sermaye artırımlarına ve süre uzatımlarına ilişkin olarak düzenlenen kâğıtlar,

...

21-Gayrimenkul yatırım ortaklıklarının ve gayrimenkul yatırım fonlarının münhasıran gayrimenkul portföylerine ilişkin alım satım sözleşmeleri ile gayrimenkul satış vaadi sözleşmeleri,

...

36-Sermaye piyasası araçlarının ihracına ilişkin olarak düzenlenen makbuz ve kâğıtlar, konut finansmanı kuruluşlarının konut finansmanı işlemleri ve bu kuruluşların ipotekli sermaye piyasası araçları, varlık teminatlı menkul kıymetler ve varlık finansmanı fonlarını temsilen menkul kıymet ihracı ve bu ihraca konu teminatlarla ilgili olarak düzenlenen makbuz ve kâğıtlar,

...

50. Girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ve girişim sermayesi yatırım fonlarının münhasıran girişim sermayesi yatırımları ile ilgili düzenlenen sözleşmeler ile bu sözleşmelere ilişkin düzenlenen diğer kâğıtlar,

...”

vergiden müstesna olduğu düzenlenmiştir. Yukarıda ki hükümlere dikkat edilecek olunursa; gayrimenkul yatırım fonlarına yönelik olan alım satım sözleşmeleri, sermaye piyasası araçlarının (çalışmada adı geçen tüm yatırım fonlarının) ihracına ilişkin olarak düzenlenen makbuz ve kâğıtlar, girişim sermayesi yatırım fonlarının sadece girişim sermayesi yatırımlarına yönelik düzenlediği sözleşmeler yanında bu sözleşmelere ilişkin düzenlenen diğer kâğıtlar vergiden müstesna kabul edilmiştir.

Diğer taraftan “V - Kurumlarla ilgili kâğıtlar” başlıklı bölümünde ise iki farklı istisna duruma yer verilmiştir. Bunlar emeklilik yatırım fonlarına ve konut finansmanı fonlarına yönelik istisnalardır.

Yatırım Fonlarının Harçlar Kanunu Karşısındaki Durumu

492 sayılı Harçlar Kanunu’na (HK’ye) göre harçlar; yargı harçları, noter harçları, vergi yargısı harçları, tapu ve kadastro harçları, konsolosluk harçları, pasaport, ikamet tezkeresi,

çalışma izni, çalışma izni muafiyeti, vize ve Dışişleri Bakanlığı tasdik harçları, gemi ve liman harçları, imtiyazname, ruhsatname ve diploma harçları ile trafik harçlarıdır (HK, md. 1). HK’de bu harçlar kanunun ayrı ayrı kısımlarında konu, mükellef, tarh, tahakkuk, tahsil gibi yönleriyle düzenlenmiştir. İmtiyazname, ruhsatname ve diploma harçlarına yönelik düzenlemeler HK’nin 8’inci kısmında md. 108 ila 117’nci maddeleri arasında yer almaktadır. İmtiyazname, ruhsatname ve diplomalardan hangilerinin harca tabi olduğu HK’ye bağlı (8) sayılı tarifede yazılı olduğu (HK, md. 108) ve harca tabi olan bu belgeleri teslim alanların yani kendisine belge tevdi edilenlerin harcı ödemekle mükellef olduğu kabul edilmiştir (HK, md. 109). Harç belgenin nevi ve mahiyetine göre maktu tutarlarla, (HK, md. 110) makbuz karşılığında yahut (HK, md. 112) peşin alınır (HK, md. 113).

HK’ye bağlı (8) sayılı tarifede yazılı olan belgelere dikkat edilecek olunursa, “XI- Finansal Faaliyet Harçları” bölümünde;

“... ”

3. *Sermaye piyasasında aracılık yapan kurumlara verilen yetki belgeleri,*

4. *Yatırım ortaklığı kurma ve faaliyet izin belgeleri,*

... ”

9. *Diğer finansal kurumlara ilişkin belgeler*

a) *Diğer finansal kurumlar kuruluş ve faaliyet izin belgeleri*

... ”

harca tabi tutulmuştur. Yatırım ortaklığı kurma ve faaliyet izin belgeleri bir defalığına mahsus harca tabidir. Bu hüküm dışında yatırım fonlarına ilişkin HK’de bir düzenleme bulunmayıp, vergiden istisna olan durumlar ise genel olarak anonim şirketlerin kuruluş, birleşme, bölünme, devir, hisse değişimi, pay devri, sermaye artırım ve tür değişikliğinden doğan işlemleri ile tapu harcı işlemlerinden müstesna olmasına yönelik olarak düzenlenmiştir (HK, md. 123/3). Yatırım ortaklıkları hariç yatırım fonlarının tüzel kişiliğinin bulunmadığı, bu fonların anonim şirket ticaret unvanı altında kurulan portföy yönetim şirketlerince kurulduğu göz önüne alındığında, yatırım fonlarına yahut yatırım fonlarınca ihraç edilen payların işlem görmesine yönelik vergiden istisna olduklarını düzenleyen bir hüküm de bulunmamaktadır. Doğal olarak yatırım fonlarının her türlü işlem ve düzenlediği belgelerin harca tabi olmadığı söylenebilir.

Sonuç

Menkul kıymet adı verilen finansal varlıkların bir araya getirilmesi ile oluşturulan portföyler, portföy yönetim şirketleri vasıtasıyla yönetilmesi/değerlendirilmesi mümkün varlıklardır. Para ve sermaye piyasası araçları yanında kıymetli madenler ile SPK’ca uygun görülen diğer

varlıkları yahut işlemleri kapsayan portföylerin, değişen ekonomik duruma göre, içerdikleri değerler itibariyle satılıp yerine yenilerinin alınması gerekebilir. Bu faaliyet portföy yönetim faaliyeti olup, icrası 1990'lı yılların başından bu güne, gerekli yasal düzenlemelerin olduğu bir ortamda, portföy yönetim şirketleri tarafından yerine getirilmektedir.

Portföy yönetim şirketleri kollektif yatırım kuruluşlarından biridir. Şirket, portföy yönetim faaliyetini bünyesinde istihdam ettiği yatırım yöneticisi olarak da kabul edilen portföy yöneticisi gerçek kişiler vasıtasıyla yerine getirir. Bununla birlikte portföy yöneticisi gerçek kişiler, portföy yönetim şirketleri yanında, bu şirketlerin şube ve irtibat bürolarında, acentelik sözleşmesi akdedilen banka ve aracı kurumlarda da istihdam edilmektedir. İstihdam edilen portföy yöneticisi gerçek kişi, işverenine bağlı ve ona tabi, diğer bir deyişle, hizmet erbabi statüsünde iş görür ve GVK'nin ücret gelirineline ilişkin hükümleri itibariyle vergilendirilir. GVK hükümlerinde portföy yöneticisi gerçek kişilere (hizmet erbabına) yönelik bir muaflık ya da ödenen ücretlere yönelik herhangi bir istisna hükmü bulunmamaktadır. İşverenine tabi çalışan portföy yöneticileri gerçek usule göre vergilendirilir. Bu usule göre safi ücret, işveren tarafından hizmet erbabına ödenen menfaatlerin (yani para yanında ayınlarla sağlanan menfaatler) toplamından GVK md. 63'de yer alan indirimlerin düşülmesi sonrasında kalan tutar olduğu kabul edilmiştir. Gerçek usulde ücretler esasen tevkifat yöntemiyle kaynakta kesilerek, vergiyi kesmekle sorumlu olan (vergi sorumlusu) işverenler tarafından beyan edilir. Kaynakta yapılan bu tevkifat nihaî vergilendirme olacaktır. Burada ifade edilmesinde yarar bulunan başka bir sonuç ise; portföy yöneticilik mesleği (her ne kadar uzmanlaşmış emek sahiplerince yerine getiriliyor olsa da) serbest meslek faaliyeti olarak icra edilmeyeceğidir.

Diğer taraftan şirketler; yetkilendirilmiş olmak şartıyla, yatırım danışmanlığı faaliyetini de yürüteceklerinden, portföy yöneticiliği ile yatırım danışmanlığı faaliyetlerini “yatırım yöneticiliği” üst başlığı altında toplamak mümkündür.

Çalışmanın esaslı kısımlarında da ifade edildiği üzere; portföy yöneticilik mesleği portföy yönetim şirketleri yanında, portföy yönetim şirketlerinin acentelik sözleşmesi akdettiği aracı kurumlar ve bankalarca yürütülebilir. Hem portföy yönetim şirketleri hem de aracı kurumlar ile bankalar sermaye şirketlerindedir. Daha doğrusu bu şirketlerin anonim şirket ticaret unvanı altında kurulmaları zorunludur. Dolayısıyla bu şirketler kurumlar vergisi mükellefi olmakla birlikte, vergi kanunları karşısındaki durumları benzerlik göstermektedir. Portföy yönetim şirketleri, aracı kurumlar ve bankaların portföy yönetim faaliyetinden elde ettikleri gelirlere ilişkin olarak muaf ya da müstesna olduklarına yönelik bir hüküm bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu kurumların portföy yönetim faaliyetinden elde ettikleri gelirleri diğer

gelirlerine dâhil edilerek genel hükümlere göre vergilendirilecektir. Ancak KVK md. 5/1-(a)-3'e göre; bir kurumlar vergisi mükellefinin girişim sermayesi yatırım fonu katılma payları ile girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde ettikleri kâr paylarına yönelik ayırık bir hükümle vergiden müstesna bir hal yaratılmıştır. Portföy yönetim şirketlerinin portföy yönetim faaliyetleri, hizmet niteliğinden ve KDVK kapsamında olmasından dolayı KDV'ye tabidir. Yani portföy yönetim şirketleri hizmetleri karşılığında tahsil ettikleri bedeller üzerinden KDVK md. 28'e göre KDV hesaplamak zorundadır.

Portföy yönetim şirketleri, müşteri portföylerinin değerlendirileceği yatırım fonları kurma hak ve yetkisine sahiptir. Tüzel kişiliği bulunmayan yatırım fonlarını; kurucusu olan portföy yönetim şirketi temsil eder, yönetir ve yönetimini denetler. Yatırım fonlarının; (menkul kıymet) yatırım fonu, borsa yatırım fonu, yabancı yatırım fonu, girişim sermayesi yatırım fonu ve gayrimenkul yatırım fonu gibi türleri bulunmaktadır. SPK'nın denetleme ve düzenlemesine tabi yatırım fonları ayrıca benzer nitelikteki yabancı fonlar kurumlar vergisi mükellefidir ve portföy yönetim şirketleri gibi KVK'nin genel hükümlerine tabidirler. KVK md. 5/1-(d) hükmü ile yatırım fonlarından; menkul kıymetler yatırım fonları, altın ve kıymetli madenlere dayalı yatırım fonları, girişim sermayesi yatırım fonları, gayrimenkul yatırım fonları, konut finansmanı fonları ile varlık finansmanı fonlarının portföy yöneticiliğinden doğan kazançları vergiden müstesna kabul edilmiştir. Bu istisna hükme karşın, bu kazançların kaynakta kesinti yoluyla vergilendirilmesine mani bulunmamaktadır. Buradan ortaya çıkan iki durumdan biri; adı geçen yatırım fonlarının diğer kazançlarının vergiye tabi olduğu ve beyan edilmesi gerektiği diğer ise, bu istisna hükme karşın, bu kazançların kaynakta vergilendirilmesine mani bulunmadığıdır. Kaynakta tevkif edilecek verginin oranı (KVK md. 15/3'e ve bu hükümden doğan yetkiye binaen Bakanlar Kurulu Kararı ile) % 0'dır. Yukarıda adı geçen fonlar ile bu fonlara benzer yabancı fonların vergi sorumluluğuna yönelik ödevleri GVK'nin Geçici md. 67/8'de düzenlenmiştir. Bu hükümde belirtilen oranlara karşın Bakanlar Kurulu Kararı ile tevkifat oranları % 0'a indirilmiştir.

Ayrıca 2012 yılında yapılan düzenleme ile yasal gerekleri yerine getiren yabancı yatırım fonlarının vergiden müstesna olduklarına hükmedilmiştir. Benzer şekilde adı geçen yatırım fonlarından gayrimenkul yatırım fonları ile yabancı yatırım fonları hariç diğer fonların portföy yönetim faaliyetleri, KDVK md. 17/4- (e) ve (g) bentleri gereğince KDV'den müstesna olduğu kabul edilmiştir. Ayrıca menkul kıymet yatırım fonlarının ve girişim sermayesi yatırım fonlarının münhasıran para ve sermaye piyasalarında yaptıkları işlemler, GİDVK md. 29/1-(t) bendine göre BSMV'den müstesna olduğu kabul edilmiştir. Diğer fonların

BSMV'den müstesna olduğuna yönelik bir hükmün GidVK'de bulunmaması, onların BSMV'ye tabi oldukları sonucunu doğurmaktadır.

Gayrimenkul yatırım fonlarına yönelik olan alım satım sözleşmeleri, sermaye piyasası araçlarının (çalışmada adı geçen tüm yatırım fonlarının) ihracına ilişkin olarak düzenlenen makbuz ve kâğıtlar, girişim sermayesi yatırım fonlarının sadece girişim sermayesi yatırımlarına yönelik düzenlenen sözleşmeler yanında bu sözleşmelere ilişkin düzenlenen diğer kâğıtlar damga vergisinden müstesnadır. Son olarak yatırım fonlarının harçlardan istisna edildiğine yönelik bir hükme mevzuatta yer verilmemiştir.

Kaynakça

2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı 23.07.2006 / 26237.

2009/14594 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, R.G. 03.02.2009 / 27130.

7 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, R.G. 31.12.2012 / 28514 (4. Mükerrer).

Acuner, S. (2017a), *Türk Hukukunda Bireysel Emeklilik Sistemi ve Vergilendirilmesi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.

Acuner, S. (2017b), *Bankacılık Hukuku*, Celepler Basım Yayın Dağıtım, Trabzon.

Acuner, S. ve Acuner, E. (2016), "Profesyonel Turist Rehberlik Mesleğinin Hukuki Niteliği ve Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu", 330, s. 79-92.

Acuner, S. ve Acuner, E. (2017c), "DOKAP Bölgesinde Faaliyet Gösteren Kış Turizm İşletmeleri İçin Mali Bir Kolaylık: Özel Hesap Dönemi", *DOKAP Bölgesi Uluslararası Turizm Sempozyumu*, 23-24 Ekim, Trabzon, s. 485-492.

Bankacılık Kanunu, K.T. 19.10.2005/5411, R.G. 01.11.2005/25983.

Başar, M., (2013), *Portföy Yönetimi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Borsa Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği III-52.2, R.G. 27.11.2013 / 28834.

Ceylan, A. ve Korkmaz, T. (1998). *Borsada Uygulamalı Portföy Yönetimi*, Ekin Kitabevi, Bursa.

Çelik, B. ve Güven, F. (2013), "Yabancı Fon Kazançlarının ve Bu Fonların Portföy Yöneticiliğini Yapan Şirketlerin Vergilendirilmesi", *Vergi Dünyası Dergisi*, 380, s. 113-116.

Dağlı, H. (2012), *Sermaye Piyasası ve Portföy Analizi*, Derya Kitabevi, Trabzon.

Damga Vergisi Kanunu, K.T. 01.07.1964 / 488, R.G. 11.07.1964 / 11751.

Demirtaş, Ö. ve Güngör, Z. (2004), "Portföy Yönetimi ve Portföy Seçimine Yönelik Uygulama", *Havacılık ve Uçay Teknolojileri Dergisi*, 1(4), s. 103-109.

Ertan, F. N. (2013), "6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda Kolektif Yatırım Kuruluşları Ve Özellikle Değişken Sermayeli Yatırım Ortaklığı", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71 (2), s. 131-144.

Gayrimenkul Yatırım Fonlarına İlişkin Tebliğ, R.G. 03.01.2014 / 28871.

- Gelir İdaresi Başkanlığı (2017), Yatırım Fon ve Ortaklıklarında Vergi Uygulamaları Taslak Rehber”, http://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/yayinlar/Yatirim_fon_ortakliklarinda_vergileme_rehberi.pdf, (02.02.2018).
- Gelir Vergisi Kanunu, K.T. 31.12.1960 /193, R.G. 06.01.1961 /10700.
- Gider Vergileri Kanunu, K.T. 13.07.1956/ 6082, R.G. 23.07.1956 / 9362.
- Girişim Sermayesi Yatırım Fonlarına İlişkin Tebliğ III-52.4, R.G. 02.04.2014 / 28870.
- Gündoğdu, A. (2015), *Türkiye’de Sermaye Piyasasının Değişen Yüzü*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Harçlar Kanunu, K.T. 02.07.1964/492, R.G. 17.07.1964 / 11756.
- İnam, M. (2007), *Sermaye Piyasası*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- İnceoğlu, M. M. (2004), *Sermaye Piyasasında Aracı Kurumların Hukuki Sorumluluğu*, Seçkin Yayıncılık Ankara.
- Karslı, M. (2004), *Sermaye Piyasası Borsa Menkul Kıymetler*, Alfa Basım Yayım, İstanbul.
- Katma Değer Vergisi Kanunu, K.T. 25.10.1984/3065, R.G. 02.11.1984 / 18563.
- Koç, İ. Ö. (2011), *Portföy Yönetimi ve Sigortacılık Sektörü*, Yalın Yayıncılık, İstanbul.
- Kurumlar Vergisi Kanunu, K.T. 13.06.2006/5520, R.G. 21.06.2006/26205.
- Öncel, M., Kumrulu A. ve Çağan N. (2007), *Vergi Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Pehlivan, O. (2010), *Vergi Hukuku*, Celepler Basım Yayım, Trabzon.
- Portföy Yönetim Şirketleri ve Bu Şirketlerin Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Tebliği, R.G. 02.07.2013 / 28695.
- Sermaye Piyasası Kanunu, K.T. 06.12.2012/6362, R.G. 30.12.2012/28513.
- Soydemir, S. ve Akyüz, A. (2015), *Sermaye Piyasası ve Borsa*, Scala Yayıncılık, İstanbul.
- Şentürk, S. H. (2005), “Bireysel Gelir Kavramının Tespitinde Türk ve Amerikan Vergi Sistemlerinin Karşılaştırılması”, *Vergi Sorunları Dergisi*, 197, s. 207-222.
- Türk Ticaret Kanunu, K.T. 13.01.2011/6102, R.G. 14.02.2011 / 27846.
- Vergi Usul Kanunu, K.T. 04.01.1961/213, R.G. 10.01.1961/10703 – 10705.
- Yabancı Sermaye Piyasası Araçları ve Depo Sertifikaları ile Yabancı Yatırım Fonu Payları Tebliği VII-128.4, R.G. 23.10.2013 / 28800.
- Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği III-52.1, R.G. 09.07.2013 / 28702.
- Yatırım Kuruluşlarının Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Tebliğ, R.G. 17.12.2013 / 28854.